

СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛ

I. РЕЖИМ НА ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛОТ И ТЕКОВНИ ПЛАЌАЊА	2
II. СИСТЕМ НА ПЛАЌАЊА	59
III. ПЕРЕЊЕ ПАРИ	62

I. РЕЖИМ НА ДВИЖЕЊЕ НА КАПИТАЛОТ И ТЕКОВНИ ПЛАЌАЊА

1. Надлежните институции да достават состојба за секоја капитална трансакција според таблицата во прилог (дали трансакцијата е либерализирана, какви и да било услови за либерализација, постапки за одобрување, меродавни домашни законски прописи)

Во прилог на поглавјето 4 се доставува и пополнета табела за степенот на либерализација на капиталните трансакции во Република Македонија, со цел да се одговори на ова прашање.

Земја:
Применливи Аранжмани од Јануари 2003 за движењето на капитал

Вид на трансакција	Законска основа	Опис на тековниот режим
I. Директни Инвестиции ¹		
А. Директни инвестиции на домашна територија од страна на нерезиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 8; Закон за Царина (21/98, 26/98, 63/98, 86/99, 25/00, 109/01, 31/01, 4/02, 55/02, 42/03) Член 183	Директните инвестиции на не-резиденти во Република Македонија се бесплатни, освен во одредени сектори (воените гранки, промет со оружје, промет со наркотици и ограничувања наменети да ги штитат историските споменици и културни богатства на земјата). Нерезидентите треба да ја регистрираат инвестицијата и сите нејзини измени во Министерството за економија во рок од 60 дена. На нерезидентите им е дозволено да инвестираат во постоечки фирми, да основаат сопствени фирми или да основаат заеднички вложувања, под истите услови како и домашните инвеститори. Увозот на резервни делови и опрема (што не се автомобили или канцелариски мебел и што не се постари од пет години) од страна на фирмите од заеднички вложувања се ослободени од царински давачки ако странскиот удел во инвестицијата е најмалку 20% во последните три години и ако инвеститорот остане во трговското друштво во следните три години. Сите регистрирани странски инвестиции се заштитени од национализација. Преносот на добивката и другите приноси е бесплатен, откако ќе се задоволат сите даночни обврски во Република Македонија.
В. Директни инвестиции во странство од страна на резиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 7	Директните инвестиции на резидентите во странство се бесплатни. Резидентите треба да ја регистрираат инвестицијата и сите нејзини измени во Министерството за Економија во рок од 60 дена.

1) Основање и ширење на филијали или нови претпријатија кои припаѓаат единствено на лицето давател на капитал, и потполно превземање на постоечки претпријатија.

2) Учество во нови или постоечки претпријатија со намера за основање или одржување на долгорочни економски врски.

3) Долгорочни заеми со намера за основање или одржување на долгорочни економски врски.

4) Реинвестирање на профит со намера за одржување на долгорочни економски врски.

II. ИНВЕСТИЦИИ ВО НЕДВИЖНОСТИ (КОИ НЕ ПРИПАЃААТ ПОД I)

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

А. Инвестиции во недвижности на домашна територија од страна на нерезиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 12	Нерезидентите можат да стекнуваат недвижен имот во Република Македонија во согласност со одредбите на специјален закон или меѓународен договор под услов на реципроцитет. Регистрирањето или отуѓувањето на недвижностите треба да се изврши кај Централниот регистар во рок од 60 дена. Нерезидентите кои стекнале недвижности можат да ги продаваат на резиденти ако стекнувањето на недвижниот имот е регистрирано во Централниот регистар.
В. Инвестиции во недвижности во странство од страна на резиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 11	На резидентите генерално не им е дозволено да стекнуваат недвижен имот во странство, освен под услов на реципроцитет во согласност со одредбите на меѓународен договор. Република Македонија може да стекнува недвижен имот во странство за дипломатски и конзуларни цели. Регистрацијата на стекнувањето недвижен имот се врши во рок од 60 дена кај Централниот регистар.

Земја: **МАКЕДОНИЈА**

III. РАБОТЕЊЕ СО ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ КОИ СЕ ТРГУВА НА ПАЗАРОТ НА КАПИТАЛ (кои не се вклучени под I, IV и V) ²		
А. Трансакции на хартии од вредност на пазарот на капитал		
<i>1. Стекнување на домашни хартии од вредност тргувани на Берза од страна на нерезиденти</i>	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 16 и Одлука за начин и услови за работа на нерезиденти со хартии од вредност во Република Македонија (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/03, 11/03, 19/03 and 14/04)	Нерезидентите можат да запишуваат, плаќаат и тргуваат со хартии од вредност во Република Македонија единствено преку овластени учесници. Нерезидентите треба да отворат старателски сметки за купување хартии од вредност, освен за купување 1) од првична јавна понуда; 2) акции што претставуваат над 10% од гласачките права или над 10% од капиталот во акционерско друштво; или 3) приватни пласмани. Комерцијалните банки плаќаат премии, кои квартално ги утврдува НБРМ, за правото да купуваат девизи за да ја покријат позицијата за хартии од вредност на оваа старателска сметка, освен за биланси на портфолио инвестициите што некој инвеститор ги направил во текот на една година. Премијата квартално ја утврдува гувернерот на Народна банка на Република Македонија (НБРМ).
<i>2. Стекнување од страна на резиденти на странски хартии од вредност тргувани на Берза</i>	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 14 и 59 и Одлука за определување на видот на хартиите од вредност кои овластените банки можат да ги купуваат и продаваат во странство (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02)	Овластените банки можат да купуваат во странство единствено 1) хартии од вредност издадени од страна на земја-членка на ОЕЦД или меѓународна финансиска институција; и 2) хартии од вредност со најмалку ВАА рејтинг според Moody's или BBB според Standard and Poor's, без ограничувања. Депозитни осигурителни фондови, осигурителни друштва, пензиски фондови и инвестициони фондови можат да тргуваат со одредени странски хартии од вредност во согласност со законите што го уредуваат нивното работење. Други резиденти можат да купуваат во странство хартии од вредност со кои се тргува на берзите со кои македонската берза на хартии од вредност има договор. По крајот на првата фаза од ССА сите резиденти ќе можат да стекнуваат странски хартии од вредност.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

3. <i>Стекнување од страна на нерезиденти на домашни хартии од вредност кои не се тргуваат на Берза</i>	Закон за хартии од вредност (Службен Весник на Република Македонија 63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04), Член 10	Нерезидентите можат да стекнуваат домашни хартии од вредност со кои не се тргува на берза единствено од првична јавна понуда или приватни пласмани. Покрај тоа, нерезидентите можат да стекнуваат домашни хартии од вредност со кои не се тргува на берзата во случаи на т.н. нетрговски трансакции (пр. компензации, наследство, залог, репо, подароци). Со воведување на децентрализиран пазар во Република Македонија нерезидентите ќе можат да стекнуваат домашни хартии од вредност преку тој пазар.
4. <i>Стекнување од страна на нерезиденти на странски хартии од вредност кои не се тргуваат на Берза</i>	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 14 и 59 и Одлука за определување на видот на хартиите од вредност кои овластените банки можат да ги купуваат и продаваат во странство (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02)	Исто како под III-A подточка 2
В. Пристап на хартии од вредност на пазарот на капитал		
1. <i>Пристап на домашни хартии од вредност на странски пазар на капитал</i>	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 13 и 59	Резидентите треба да добијат претходна дозвола од Комисијата за хартии од вредност за да воведат хартии од вредност во странство. По завршувањето на првата фаза од ССА нема да биде потребна претходна дозвола од Комисијата за хартии од вредност.
2. <i>Пристап на странски хартии од вредност на домашен пазар на капитал</i>	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 15 и 59	Емитирањето и воведувањето странски хартии од вредност на домашниот пазар на капитал се дозволени единствено со претходна дозвола од страна на Комисијата за хартии од вредност. Странските должнички хартии од вредност со рок на достасување подолг од три години не се дозволени до завршувањето на првата фаза од ССА.

² а) Акции и други хартии од вредност од аспект на учество

б) Обврзници

Земја: МАКЕДОНИЈА

<u>IV. РАБОТЕЊЕ ВО ЕДИНИЦИ НА ДРУШТВО ЗА ЗАЕДНЧКИ ВЛОЖУВАЊА</u>³		
А. Трансакции во единици на друштва за заеднички вложувања		

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

1. Стекнување од страна на нерезиденти на единици на домашни претпријатија тргувани на Берза	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 19	Нерезидентите можат да стекнуваат единици во Република Македонија.
2. Стекнување од страна на резиденти на единици на странски претпријатија тргувани на Берза	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 18; Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија 27/02 и 98/02) Член 84 и 85, и Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (Службен Весник на Република Македонија бр. 29/00, 85/03 и 40/04) Член 105, 106 и 107	Осигурителни компании и пензиски фондови можат да стекнуваат единици од или удели во овластени заеднички и инвестициони фондови во и со одобрение на земја-членка на ЕУ, Јапонија или САД и да инвестираат, пред се, во котиран капитал во тие земји;
3. Стекнување од страна на нерезиденти на единици на домашни претпријатија кое не се тргувани на Берза	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 19	Нерезидентите можат да стекнуваат единици во Република Македонија.
4. Стекнување од страна на резиденти на единици на странски претпријатија кои не се тргувани на Берза	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 18; Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија 27/02 и 98/02) Член 84 и 85, и Закон за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување (Службен Весник на Република Македонија бр. 29/00, 85/03 и 40/04) Член 105, 106 и 107	Исто како под IV-A подточка 2
В. Пристап на единици на друштва за заеднички вложувања на пазарот за капитал		

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

1. Пристап на единици на домашни друштва за заедничко вложување на странски пазар на капитал	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 18 и 59	Резидентите треба да добијат претходно одобрение од Комисијата за хартии од вредност за да воведат единици од домашни друштва за заедничко вложување на странски пазар на капитал. По завршувањето на првата фаза од ССА нема да биде потребно претходно одобрение од Комисијата за хартии од вредност.
--	---	---

Земја: МАКЕДОНИЈА

2. Пристап на единици на странски друштва за заедничко вложување на домашниот пазар на капитал	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 19	Не е дозволен
--	--	---------------

3. а) Единици на друштва за заедничко вложување во хартии од вредност тргувани на пазарот на капитал (акции, капитал и обврзници).

б) Единици на друштва за заедничко вложување во хартии од вредност или инструменти тргувани на пазарот на пари.

с) Единици на друштва за заедничко вложување во други активи.

<u>V. РАБОТЕЊЕ СО ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ И ДРУГИ ИНСТРУМЕНТИ ТРГУВАНИ НА ПАЗАРОТ НА ПАРИ</u>		
A. Трансакции на хартии од вредност и други инструменти на пазарот на пари	Се применуваат прописите со кои се уредуваат хартиите од вредност на пазарот на пари	Се применуваат прописите со кои се уредуваат хартиите од вредност на пазарот на пари
1. Стекнување од страна на нерезиденти на домашни хартии од вредност и инструменти тргувани на пазар на пари	Исто како под III-A-подточка 1	Исто како под III-A подточка 1
2. Стекнување од страна на резиденти на хартии од вредност тргувани на странски пазар на пари и размена на инструменти	Исто како под III-A-подточка 2	Исто како под III-A- подточка 2

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

В. Пристап на хартии од вредност и други инструменти на пазарот на пари	Се применуваат прописите со кои се уредуваат хартиите од вредност на пазарот на пари	Се применуваат прописите со кои се уредуваат хартиите од вредност на пазарот на пари
<i>1. Пристап на домашните хартии од вредност и инструменти на странски пазар на пари</i>	Исто како под III-B- подточка 1	Исто како под III-B- подточка 1
<i>2. Пристап на домашните хартии од вредност и инструменти на странски пазар на пари</i>	Исто како под III-B- подточка 2	Исто како под III-B- подточка 2
Земја: МАКЕДОНИЈА		
VI. РАБОТЕЊЕ СО ТЕКОВНИ И ДЕПОЗИТНИ СМЕТКИ СО ФИНАНСИСКИ ИНСТИТУЦИИ		
А. Работење на нерезиденти со домашни финансиски институции	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 24 и Одлука за начинот и условите за отварање и водење на сметки на нерезиденти (Службен Весник на Република Македонија бр 53/02)	Сите нерезиденти можат да отворат девизни сметки во домашни банки, кои имаат дозвола за девизни трансакции, по докажување на идентитетот. Нерезиденти можат да работат со сметките без ограничувања, повлекување на готовина се ограничени до 10.000 ЕУР месечно и за готовински депозити над 2.000 ЕУР е потребно сертификат од Царинските органи. Нерезиденти-дипломатски претставници на странски земји или меѓународни институции можат да работат со сметки без рестрикции и ограничувања. Сите нерезиденти можат да отворат денарски сметки во домашни банки, кои имаат дозвола за девизни трансакции, по докажување на идентитетот. Нерезиденти можат да работат со сметки без рестрикции; повлекување на готовина е ограничено до 10.000 ЕУР месечно во денарска против вредност. Нерезиденти-дипломатски претставници на странски земји или меѓународни институции можат да работат со сметки без рестрикции и ограничувања.
В. Работење на резиденти со странски финансиски институции	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 23 и Одлука за начинот и условите според кои резидентите кои не се надлежни банки можат да отвараат и водат сметки во странски банки (Службен Весник на Република Македонија бр 53/02 и 98/02)	На следниве резиденти им е дозволено да одржуваат сметки во странство: банки, владини претставници, физички лица со постојано живеалиште во Македонија и валидна дозвола за престој или работна дозвола издадена во странство со важност од повеќе од шест месеци за време на нивниот престој во странство; физички лица со постојано живеалиште во странска земја и валидна виза или работна дозвола издадена во Република Македонија, правни лица резиденти кои нудат услуги на меѓународен транспорт на лица и стоки, инвестициски друштва, осигурителни друштва, и научни институции. Одобрение од НБРМ е потребно за други резиденти кои не се банки, владини претставници или физички лица.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

Земја: МАКЕДОНИЈА

VII.КРЕДИТИ ПОВРЗАНИ СО ТРГОВСКИТЕ ТРАНСАКЦИИ ИЛИ СО ДАВАЊЕТО УСЛУГИ ВО КОЕ УЧЕСТВУВААТ РЕЗИДЕНТИ

А. Кредити дадени од нерезиденти на резиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат кредит на резиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции.
1. Краткорочни (помалку од една година)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат кредит на резиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции.
2. Среднорочни (од една до пет години)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат кредит на резиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
3. Долгорочни (пет години или повеќе)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат кредит на резиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
В. Кредити дадени од резиденти на нерезиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат кредит на нерезиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

1. Краткорочни (помалку од една година)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат кредит на нерезиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции.
2. Среднорочни (од една до пет години)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат кредит на нерезиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
3. Долгорочни (пет години или повеќе)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат кредит на нерезиденти за нивна сметка и во нивно име без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
<u>VIII.ФИНАНСИСКИ ЗАЕМИ И КРЕДИТИ</u>		-
А. Заеми и кредити дадени од нерезиденти на резиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на резиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
1. Краткорочни (помалку од една година)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на резиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
2. Среднорочни (од една до пет години)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на резиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

3. Долгорчни (пет години или повеќе)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Нерезиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на резиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
Земја: МАКЕДОНИЈА		
В. Заеми и кредити дадени од резиденти на нерезиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на нерезиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
1. Краткорочни (помалку од една година)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на нерезиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
2. Среднорочни (од една до пет години)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на нерезиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
3. Долгорчни (пет години или повеќе)	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Резиденти можат да доделуваат финансиски заеми и кредити на нерезиденти без рестрикции. Потребна е претходна регистрација во НБРМ.
IX. АВАЛИ, ДРУГИ ГАРАНЦИИ И ЗАПОЖНИ ПРАВА		
А. Доделени од нерезиденти на резиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 2, 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Авали, други гаранции и заложни права се сметаат за кредитни активности. Известување до НБРМ е задолжително.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

В. Доделени од резиденти на нерезиденти	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) Членови 2, 20 и 42 и Одлука за начинот на доставување извештаи за кредитното работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/02 и 58/03)	Авали, други гаранции и заложни права се сметаат за кредитни активности. Известување до НБРМ е задолжително.
<u>Х.ТРАНСФЕРИ ПРИ ИЗВРШУВАЊЕ НА ДОГОВОРИТЕ ЗА ОСИГУРУВАЊЕ</u>		
А. Премии и плаќања во однос на животното осигурување		
1. Договори склучени меѓу домашни компании за животното осигурување и нерезиденти	Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија бр. 27/02 и 98/02)	Резидентите и нерезидентите имаат еднаков третман во однос на склучувањето на договори за осигурување со домашни компании за животното осигурување.
Земја: МАКЕДОНИЈА		
2. Договори склучени меѓу странски компании за животното осигурување и резиденти	Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија бр. 27/02 и 98/02), Член 2	Правни и физички лица кои вршат одредена дејност, како и граѓаните на Република Македонија ќе бидат осигурани во компании за животното осигурување основани во согласност со овој закон. Во моментот не е дозволено странски компании за животното осигурување и резиденти да склучуваат договори за осигурување. Забелешка: На странски компании за животното осигурување ќе им биде дозволено да вршат осигурување преку филијали или директно, почнувајќи од 01 Јануари 2008 (членови 63, 64 и 251 став 2). На компаниите за кредитно осигурување од земјите членки ќе им биде дозволено да вршат осигурување преку филијали или директно, на денот кога Република Македонија ќе стекне полно членство во Европската Унија. (Членови 59, 60, 61, 62 и 251 став 3).
В. Премии и плаќања во однос на кредитното осигурување		
1. Договори склучени меѓу домашни компании за кредитното осигурување и нерезиденти	Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија бр. 27/02 и 98/02)	Резидентите и нерезидентите имаат еднаков третман во однос на склучувањето на договори за осигурување со домашни компании за кредитно осигурување.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

2. Договори склучени меѓу странски компании за кредитно осигурување и резиденти	Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија бр. 27/02 и 98/02), Член 2	Правни и физички лица кои вршат одредена дејност, како и граѓаните на Република Македонија ќе бидат осигурани во компании за кредитно осигурување основани во согласност со овој закон. Во моментот не е дозволено странски компании за кредитно осигурување и резиденти да склучуваат договори за осигурување. Забелешка: На странски компании за кредитно осигурување ќе им биде дозволено да вршат осигурување преку филијали или директно, почнувајќи од 01 Јануари 2008 (членови 63, 64 и 251 став 2). На компаниите за кредитно осигурување од земјите членки ќе им биде дозволено да вршат осигурување преку филијали или директно, на денот кога Република Македонија ќе стекне полно членство во Европската Унија. (Членови 59, 60, 61, 62 и 251 став 3).
С. Други движења на капитал во согласност со договорите за осигурување	Закон за супервизија на осигурувањето (Службен Весник на Република Македонија бр. 27/02 и 98/02), Членови 42, 43 и 44	Осигурителна компанија може да стапи во договор за трансферирање на договорите за осигурување кои се однесуваат на една или повеќе класи на осигурување (во понатамошниот текст : портфолио на осигурување) заедно со средствата кои ги покриваат техничките одредби и/или математичките одредби на ниво на техничките одредби и/или математичките одредби кои не треба да се вклучат во портфолиото на осигурување кое е трансферирано во друга осигурителна компанија.
<u>XI. ДВИЖЕЊА НА ЛИЧЕН КАПИТАЛ</u>		
А. Заеми	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Заемите како унилатерални трансфери на средства од и во Република Македонија се слободни.
В. Подароци и легати	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Подароци и легати како унилатерални трансфери на средства од и во Република Македонија се слободни.
С. Мираз	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Миразот како унилатерален трансфер на средства од и во Република Македонија се слободни.
Земја: МАКЕДОНИЈА		
Д. Наследство и легати	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Наследствата и легатите како унилатерални трансфери на средства од и во Република Македонија се слободни.
Е. Подмирување на долгови од страна на имигрантите во претходната земја на живеење	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Имигрантите можат слободно да ги подмируваат нивните долгови кон претходната земја на живеење.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

Ф. Трансфер на средства на резиденти, во случај на емиграција, во момент на нивно инсталирање или за време на нивниот престој во странство	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Резидентите можат слободно да вршат трансфер на своите средства во случај на емиграција, во моментот на инсталација или во текот на нивниот престој надвор.
Г. Трансфери, на заштедите на имигрантите во претходната земја на живеење, во текот на нивниот престој во друга земја	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Членови 2 и 5	Трансферите на заштедите на имигрантите кон претходната земја на живеење, во текот на нивниот престој се слободни.
<u>ХИ.ФИЗИЧКО ВНСУВАЊЕ И ИЗНСУВАЊЕ НА ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА</u>		
А. Хартии од вредност	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 30	Трансферот на хартии од вредност кон или од странство може да се врши преку надлежна банка. Привремениот трансфер на хартии од вредност во или од земјата, со цел искористување на правата на сопствениците на хартиите од вредност, треба однапред да се најави во НБРМ.
В. Начини на плаќање од секаков вид	Закон за девизно работење (Службен Весник на Република Македонија бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), Член 29 Одлука за начинот и износот на готовина и чекови во домашна валута и монетарно злато кои може да се изнесат или внесат во и од Република Македонија (Службен Весник на Република Македонија бр. 66/03) и Одлука за условите и износот на готовина и чекови во странска валута кои можат да се внесат или изнесат во и од Република Македонија (Службен Весник на Република Македонија бр. 77/02, 13/03 и 65/03)	Внесувањето и изнесувањето на Денари е ограничено до износ од максимум 20.000 МКД. - Резидентите можат слободно да изнесуваат девизни средства(готовина и чекови) во износ од максимум 2.000 ЕУР, и да внесуваат макс. 10.000 ЕУР без презентирање на документи. При изнесување на девизни средства (готовина и чекови) во износ од макс. 4.000 ЕУР, треба да се презентира документ издаден од менувачница или банка. Изнесување на износ кој надминува 4.000 ЕУР не е дозволено. При внесување на девизни средства (готовина и чекови) кои надминуваат 10.000 ЕУР се применуваат правилата за спречување на перење пари. - Нерезидентите можат слободно да изнесуваат и внесуваат девизни средства(готовина и чекови). При изнесување и внесување на износ до 2.000 ЕУР не постојат барања за поднесување на изјава пред царинските органи. Внесувањето на износ над 2.000 ЕУР мора да се пријават на царинските органи по влегувањето во земјата, и при изнесување на износ над 2.000 ЕУР документот добиен по пристигнувањето мора да се достави на царинските органи. Се применуваат правилата за спречување на перење пари.
Земја: МАКЕДОНИЈА		
<u>ХИИ.ДРУГИ ДВИЖЕЊА</u>		

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

НА КАПИТАЛОТ*		
А. Даноци на наследство		Согласно Законот за девизно работење не постојат ограничувања.
В. Штети (кои може да се сметаат како капитал)		Согласно Законот за девизно работење не постојат ограничувања.
С. Регрес во случај на откажување на договорот и регрес на неотповикливи плаќања (кои се сметаат за капитал)		Согласно Законот за девизно работење не постојат ограничувања.
Д. Авторски права: патенти, дизајни, трговски марки, итн.		Согласно Законот за девизно работење не постојат ограничувања.
Е. Трансфер на средствата потребни за давање услуги (кои не се вклучени во дел VI)		Согласно Законот за девизно работење не постојат ограничувања.
Ф. Останати		

*Во однос на дел XIII од Матрицата, кој се однесува на движењето на капитал, Министерството за Финансии укажува дека согласно Законот за девизно работење и други одделни закони кои ја регулираат оваа област, не постојат ограничувања во поглед на трансферот на средства врз оваа основа.

Земја: МАКЕДОНИЈА

Аранжмани за движење на капитал

(Анекс на главната мониторинг табела дел I.A.)

ОГРАНИЧУВАЊА НА ДИРЕКТНИТЕ ИНВЕСТИЦИИ ОД НЕРЕЗИДЕНТИ СПОРЕД ЗАКОНОДАВСТВОТО ЗА СЕКТОРОТ

Земја

Сектор	Домашно законодавство (референтен број, датум на влегување во сила)	Управен орган/ надлежно министерство	Опис на релевантните одредби/ правни извадоци (забрани, лимити, постапки за овластување или давање дозвола... без оглед на евентуалното оправдување)	Коментари (пр. евентуално оправдување за ограничување во поглед на резервите дадени во анексите на Договорот или законодавството во подготовка)
Пример: Поштенски услуги	Закон за поштенските услуги бр. / година, Сл. в. стр..., влегување во сила на дд/мм/гггг	Министерство за...	Дел х, § у од Законот за поштенските услуги предвидува - лимит од х% странско учество, - постапка за овластување со следните критериуми:...	Предлог закон што ги утврдува следните измени и дополнувања... моментално е во собраниска процедура...
Земјоделство			нема ограничувања	
Алкохол		Министерство за земјоделство и шумарство	нема ограничувања	
Банкарско работење	Закон за банките (Службен Весник на Република Македонија бр. 63/00, 103/00, 37/02 и 51/03); во сила од 6. август 2000 г.	Министерство за финансии	Според член 6: „- Банка може да основаат домашни и странски правни и физички лица - Странска банка може да основа подружница”	Со почеток од 1 јануари 2003 г., секое физичко или правно лице (домашно или странско) може да стане сопственик на 100% од уделите во банката. (според член 123 од законот. Со почеток од 2008 г., во Македонија ќе се дозволи работата на странски филијали, како дел од банкарската реформа во следните години.
Обложување (види исто коцкање, лотарии)	Закон за игрите на среќа (Службен Весник на Република Македонија бр. 10/97, 54/97, 13/01 и 02/02) во сила од 14 март 1997 г.	Министерство за финансии	Според член 14 од Законот: „- Странски правни и физички лица не можат самостојно да приредуваат игри на среќа, освен во случаите утврдени со овој	Нов Закон за игрите на среќа е во подготовка, според кој ќе се измени пристапот на постоечкиот закон. Имено, со новиот закон организаторите на игри на среќа ќе треба да бидат регистрирани

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

			закон” Според член 58-в од Законот: „- Странско правно или физичко лице може да организира посебни игри на среќа во обложувалница, доколку за време од една година направи вложувања во земјата во износ од најмалку 1.000.000 евра и обезбеди вработување на најмалку десет лица – државјани на Република Македонија.”	во Република Македонија
Радиодифузија	Закон за радиодифузна дејност (Службен Весник на Република Македонија бр. 20/97)	Министерство за транспорт и врски	нема ограничувања	
Брокерство	Закон за хартии од вредност (Службен Весник на Република Македонија бр. 63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04) во сила од 6. август 2000 г.	Министерство за финансии	Според член 4 од Законот: „- Работењето со хартии од вредност може го врши брокерска куќа или банка со седиште во Република Македонија.” Според член 107 од Законот: „- Брокерска куќа можат да основаат најмалку две домашни и/или две странски правни и физички лица - По исклучок, банка, штедилница и осигурително друштво можат самостојно да основаат брокерска куќа” Според член 109 од Законот: „- Брокерска куќа не може да се запише во Трговски регистар пред да добие одобрение од Комисијата за хартии од вредност”	Законот предвидува еднаков третман на резиденти и нерезиденти во поглед на станување акционер во брокерска куќа. Се подготвува сосема нов Закон за хартии од вредност, според кој се воведува нов дел за работа на странска подружница на брокерска куќа, со што им се дозволува да работат во Република Македонија.
Производи од кафе			нема ограничувања	

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

Градежнички услуги	Закон за изградба на инвестициони објекти (Службен Весник на Република Македонија бр. 15/90 и 18/99) , Закон за градежно земјиште (Службен Весник на Република Македонија бр. 53/01), Закон за сопственост и други стварни права (Службен Весник на Република Македонија бр. 18/01)	Министерство за транспорт и врски и Министерство за правда	Според Законот за градежно земјиште, член 6: “Градежно земјиште може да биде во сопственост на РМ и на домашни физички и правни лица, под услови утврдени со овој и друг закон.” Согласно член 19 од Законот за градежно земјиште: “на градежно земјиште може да се основа право на долготраен закуп во корист на домашни и странски правни лица. (најмногу до 99 години). “ Согласно Законот за сопственост и други стварни права, член 245: “- Градежно земјиште може да се даде под закуп на странско правно или физичко лице под услови на реципроцитет и согласност од страна на Министерството за правда, а по претходно мислење од Министерството за транспорт и врски и Министерството за финансии.”	нема ограничувања за изградба на инвестициони објекти Доколку странско правно и физичко лице формира мешовита фирма со домашно правно или физичко лице, регистрирана во Регистрациониот суд во РМ, фирмата може да добие градежно неизградено земјиште и врз истото да стекне право на сопственост. Ова од причини што фирмата има статус на домашно правно лице.
Енергетика и производство на електрична енергија	Закон за енергетика (Службен Весник на Република Македонија бр. 47/97, 40/99, 98/00, 94/02 и 38/03)	Министерство за економија	нема ограничувања	
Рибарство	Закон за рибарство (Службен Весник на Република Македонија бр. 62/93)	Министерство за земјоделство и шумарство	Според член 8 од законот: “-Рибен фонд од отворени води за стопански и спортски риболов се дава на користење со одобрение (концесија) на домашни правни лица”	
Шуми	Закон за шуми (Службен Весник на Република Македонија бр. 47/97 и	Министерство за земјоделство и шумарство;	Според член 8 од законот за шуми: “-Државните шуми не се предмет на	

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

	07/00) Закон за сопственост и други стварни права (Службен Весник на Република Македонија бр. 18/01)	Министерство за правда	продажба.” Согласно Законот за сопственост и други стварни права, член 246: “-Земјоделско земјиште може да се даде под закуп на странско правно или физичко лице под услови на реципроцитет и согласност од страна на Министерството за правда, а по претходно мислење од Министерство за земјоделство и шумарство и Министерството за финансии”	Шумите имаат третман на земјоделско земјиште во Законот за сопственост и други стварни права
Коцкање (види исто лотарии)	Закон за игри на среќа (Службен Весник на Република Македонија бр. 10/97, 54/97, 13/01 и 02/02)	Министерство за финансии	Според член 14 од Законот: „- Странски правни и физички лица не можат самостојно да приредуваат игри на среќа, освен во случаите утврдени со овој закон” Според член 44 од Законот: „- Странско правно или физичко лице може да организира коцкање, доколку за време од една година направи вложувања во земјата во износ од најмалку 1.000.000 евра и обезбеди вработување на најмалку десет лица – државјани на Република Македонија.”	Нов Закон за игрите на среќа е во подготовка, според кој ќе се измени пристапот на постоечкиот закон. Имено, со новиот закон организаторите на игри на среќа ќе треба да бидат регистрирани во Република Македонија.
Хотели	Закон за туристичка дејност (Службен Весник на Република Македонија бр. 62/04) влезен во сила на 24 септември, 2004 и Закон за угостителска дејност (Службен Весник на Република Македонија бр. 62/04) влезен во сила на 24 септември, 2004	Министерство за економија	нема ограничувања	

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

Ловење		Министерство за земјоделство и шумарство;	нема ограничувања	
Увезени стоки и услуги (пр. агенции)	Закон за трговија (Службен Весник на Република Македонија бр. 16/04)	Министерство за економија	нема ограничувања	
Осигурителни друштва	Закон за супервизија на осигурување (Службен Весник на Република Македонија бр. 27/02 и 98/02) во сила од 4. мај 2002 г.	Министерство за финансии	Според член 13 од Законот: „- Друштво за осигурување можат да основаат домашни и странски физички и правни лица” Според член 16 од Законот: „- Учеството на поединечен акционер (домашен или странски) може да биде најмногу до 25% од износот на акциите на друштвото за осигурување. - Кога друштво за осигурување или банка основаат друштво за осигурување учеството во капиталот на друштвото е неограничено”	Законот предвидува еднаков третман на резиденти и нерезиденти во поглед на станување акционер во осигурително друштво.
Инвестициски друштва	Закон за инвестиционите фондови (Службен Весник на Република Македонија бр. 09/00), во сила од 19. февруари 2000 г.	Министерство за финансии Комисија за хартии од вредност	Според член 42 и 44 од Законот: Друштвата за управување со фондови треба да добијат одобрение од Комисијата за хартии од вредност на РМ и треба да се регистрираат во согласност со Законот за трговски друштва	
Земјоделско земјиште за градба	Закон за земјоделско земјиште (Службен Весник на Република Македонија бр. 25/98, 18/99 и 02/04) Закон за сопственост и други стварни права (Службен Весник на Република Македонија бр. 18/01)	Министерство за земјоделство и шумарство; Министерство за правда	Согласно Законот за земјоделско земјиште, член 15: “-Земјоделското земјиште во сопственост на државата може да се даде на користење со концесија, под закуп и плодоуживање.” Согласно член 16 од Законот за	

			<p>земјоделско земјиште:</p> <p>“-Концесијата за користење на земјоделското земјиште, Владата на РМ може да даде на домашно и странско правно и физичко лице”</p> <p>Согласно член 23 од Законот за земјоделско земјиште:</p> <p>“-Земјоделското земјиште во сопственост на државата може да се даде под закуп на домашно и странско правно или физичко лице...”</p> <p>Согласно Законот за сопственост и други стварни права, член 246:</p> <p>“-Земјоделско земјиште може да се даде под закуп на странско правно или физичко лице под услови на реципрочитет и согласност од страна на Министерството за правда, а по претходно мислење од Министерство за земјоделство и шумарство и Министерството за финансии”</p>	
Лотарии	Закон за игри на среќа (Службен Весник на Република Македонија бр. 10/97, 54/97, 13/01 и 02/02) во сила од 14. март 1997 г.	Министерство за финансии	<p>Според член 14 од Законот:</p> <p>„- Странски правни и физички лица не можат самостојно да приредуваат игри на среќа, освен во случаите утврдени со овој закон”</p> <p>Според член 18 од Законот:</p> <p>„- Лотарии може да приредува друштво регистрирано во Република Македонија...”</p>	Нов Закон за игрите на среќа е во подготовка, според кој ќе се измени пристапот на постоечкиот закон. Имено, со новиот закон организаторите на игри на среќа ќе треба да бидат регистрирани во Република Македонија.
Правни/нотарски услуги	Законот за вршење нотарски работи (Службен Весник на Република Македонија бр. 59/96 и 25/98)	Министерство за правда	<p>Согласно член 12 од Законот за адвокатура:</p> <p>“- во именикот на адвокатите може да се</p>	Согласно Законот за вршење на нотарски работи функцијата нотар е доверена на лице државјанин на Република Македонија кое ги исполнува

	Закон за адвокатура (Службен Весник на Република Македонија бр. 59/02).		<p>запише лице, државјанин на Република Македонија, кое ги исполнува општите услови за засновање на работен однос во органите на државната управа, дипломиран правник со положен правосуден испит и кој ужива углед во вршење на адвокатската дејност.”</p> <p>Со Законот за вршење на нотарски работи во членот 10 се утврдени условите за именување на нотарите односно за нотар може да биде именувано лице кое:</p> <ul style="list-style-type: none"> - “е државјанин на Република Македонија - има деловна способност и ги исполнува и општите услови определени со закон за засновање на работен однос во државен орган - да е дипломиран правник - има работно искуство на правни работи најмалку пет години - кое положило нотарски испит - ужива углед за вршење на нотарските работи и - може да докаже дека ќе обезбеди опрема и простории кои, согласно со критериумите утврдени од министерот, се потребни за вршење на нотарската служба .” 	<p>условите наведени врз основа на член 10 од Законот, што значи дека странско лице не може да ја врши функцијата нотар на територијата на Република Македонија. Во однос на постапката на странски лица пред нотар нема ограничување туку постојат и посебни одредби кои повеќе ја зајакнуваат заштитата на нивните права како што е членот 29 составување на исправи на странски јазик, членот 46 кој пропишува задолжително присуство на двајца сведоци за акти составени и на странски јазик, и членот 54 став 1 точка г и д според кој нотарскиот акт е апсолутно ништовен доколку не се почитуваат одредбите за наведени во овие точки.</p> <p>Странските физички или правни лица заштитата ја остваруваат врз основа на ополномоштување на адвокат во Република Македонија согласно позитивните прописи за генерално полномошно од Законот за облигационите односи и Законот за парничната постапка.</p>
Управувачки друштва	види објаснување за „инвестициони друштва”			
Масовни медиуми (види исто печатени медиуми)	Закон за радиодифузна дејност (Службен Весник на Република Македонија бр. 20/97)	Министерство за транспорт и врски	<p>Член 10 од законот:</p> <p>“Странско физичко и правно лице може да биде соосновач на трговско радиодифузно друштво и тоа најмногу до</p>	<p>Во 2005 год ќе се иницира изработка на Закон за слободата на информирањето и изразувањето.</p>

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

			25% од вкупниот капитал на друштвото. Средствата на повеќе странски правни лица, како соосновачи, во едно трговско радиодифузно друштво, можат да изнесуваат најмногу до 49% од вкупниот капитал на друштвото"	
Рударство		Министерство за земјоделство и шумарство	нема ограничувања	
Опојни дроги	<p>Законот за лековите, помошните лековити средства и медицинските помагала (Службен Весник на Република Македонија бр. 21/98)</p> <p>Законот за производство и промет на опојни дроги (Службен лист на СФРЈ бр. 13/91),</p> <p>Правилник за содржината и начинот на водење на евиденциите и извештаите и за роковите на доставување и податоци за производство и промет на опојни дроги (Службен лист на СФРЈ бр. 54/79 и 4/80),</p> <p>Решение за утврдување на опојните дроги што можат да се пуштат во промет за медицински и ветеринарни цели (Службен лист на СФРЈ бр. 70/78, 52/83 и 47/85),</p> <p>Закон за определување на органи за вршење одредени работи во областа на производството и прометот на опојни дроги (Службен Весник на Република Македонија бр. 24/83)</p> <p>Правилник за условите и постапката за издавање на</p>	Министерство за здравство и Бирото за лекови		<p>Согласно Законот за производство и промет на опојни дроги (Службен лист на СФРЈ бр. 13/91), Република Македонија ги има ратификувано и ги применува Меѓународните конвенции на Обединетите нации за контрола на производството и прометот на опојни дроги и психотропни супстанции од 1961, 1972, 1988, во меѓународниот промет. Отпочнати се подготвителни дејствија за донесување на нов Закон за опојни дроги и психотропни супстанции, во 2005 година.</p> <p>Согласно постојната регулатива не постојат рестрикции за странските директни инвестиции.</p>

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

	<p>дозволи за увоз и извоз на опојни дроги и производи кои содржат опојни дроги (Службен лист на СФРЈ бр. 92/91)</p> <p>Решение за утврдување на списокот за опојни дроги (Службен лист на СФРЈ бр. 70/78, 14/81, 39/82, 28/85, 10/87, 53/88, 2/89, 80/89 и 73/90)</p> <p>Национална програма за сузбивање на злоупотребата на дрогата и недозволената трговија со дрога (Сл. весник на РМ 35/96).</p>			
Државна безбедност и одбрана	<p>Закон за производство и промет на вооружување и воена опрема (Службен Весник на Република Македонија бр. 54/02) во сила од 23. јули 2002 г.</p>	Министерство за одбрана	<p>Според член 13 од Законот:</p> <p>„- Странски правни и физички лица можат сами или со домашни правни и физички лица да бидат основачи на трговски друштва за производство на ВВО доколку за тоа даде согласност Владата. Странски правни и физички лица можат да вложуваат средства кај друштвото за производство на ВВО врз основа на претходна согласност од Владата.”</p> <p>Според член 24 од Законот:</p> <p>„- Странски правни и физички лица можат сами или со домашни правни и физички лица да бидат основачи на трговски друштва за производство на ВВО доколку за тоа даде согласност Министерството за економија.</p> <p><i>Странски правни и физички лица можат да вложуваат средства кај друштвото за производство на ВВО врз основа на претходна согласност од Министерството за економија.</i></p> <p>Средствата на странските правни и физички лица од ставовите 1 и 2 на овој</p>	Законот не утврдува ограничувања на влезот на странски инвестиции во производството на вооружување и воена опрема.

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

			член не можат да учествуваат со повеќе од 49% во основната главнина на трговското друштво за промет со ВВО.	
Национални паркови	Закон за заштита на природата (Службен Весник на Република Македонија бр. 67/04), стапен во сила на 12 септември, 2004, а ќе се применува од денот на конституирањето на советот на општините и градот Скопје и изборот на градоначалниците на општините и градоначалникот на град Скопје по спроведување на првите наредни локални избори.	Министерство за животна средина и просторно планирање	Според членот 8 од законот: “- Заради спроведување на предвидените мерки и активности за заштита на природата, сопственикот или корисникот на земјиштето е должен да дозволи непречен премин на други и друга употреба на неговото земјиште во согласност со одредбите на овој и друг закон.”	Правото на стекнување на градежно и земјоделско земјиште се елаборирани во секторите: “градежнички услуги” и “земјоделско земјиште за градба”
Национални паркови	Закон за минерални сировини (Службен Весник на Република Македонија бр. 18/99 и 29/02	Министерство за економија	Член 85, став 1 од Законот	Не постојат рестрикции за влез на капитал. Странските правни и физички лица имаат исти права за добивање концесии за истражување и експлоатација на сировини.
Поштенски услуги	Закон за поштенски услуги (Службен Весник на Република Македонија бр. 55/02)	Министерство за транспорт и врски	Според член 9 од законот: “-Единствено основниот поштенски оператор врши резервирани поштенски услуги кои опфаќаат: прием, сортирање, пренос и достава на поштенски пратки, вклучувајќи ја и директната пошта како во домашниот така и во меѓународниот поштенски сообраќај, под услов овие пратки да тезат до 350 гр. -Нерезервирани поштенски услуги во рамките на универзалната поштенска услуга покрај општиот поштенски оператор можат да вршат и други поштенски оператори услови и начин утврдени со овој закон.”	

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

			Според член 18 од законот “Вршењето на нерезервирани поштенски услуги можат да бидат дадени под концесија”	
Печатени медиуми (види исто масовни медиуми)			нема ограничувања	
Каменоломи	Закон за минерални сировини(Службен Весник на Република Македонија бр. 18/99 и 29/02	Министерство за економија	Член 85, став 1 од Законот	Не постојат рестрикции за влез на капитал. Странските правни и физички лица имаат исти права за добивање концесии за истражување и експлоатација на сировини.
Услуги за хартии од вредност	Закон за хартии од вредност (Службен Весник на Република Македонија бр. 63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04) во сила од 6. август 2000 г. <i>Правилник за начинот и условите за полагање на посебен стручен испит за инвестиционо советување</i> (Службен Весник на Република Македонија бр. 50/02) во сила од 16. јули 2002 г. и Правилник на посебен стручен испит за вршење на работи со хартии од вредност (Службен Весник на Република Македонија бр. 93/00) во сила од 18. ноември 2000 г.	Министерството за финансии е одговорно за Законот, а Комисијата за хартии од вредност е надзорното тело одговорно за подзаконските акти	Според член 111 од Законот: „- Брокерската куќа работата на берза ја врши преку овластени лица кои положили посебен стручен испит за вршење на работи со хартии од вредност.“ Според член 3 од Правилникот за начинот и условите за полагање стручен испит за вршење на работи со хартии од вредност: „- Пријавените кандидати можат да ја посетуваат обуката доколку ги исполнуваат следните услови: да имаат наполнето 18-годишна возраст да имаат најмалку IV/1 струка на образование; да имаат уплатено надоместок за учество на обуката и за полагањето на стручниот испит за вршење на работи со хартии од вредност.“ Според член 8 од претходниот Правилник: „- Комисијата за хартии од вредност издава уверение за вршење на работи со хартии од вредност на кандидатот што успешно го положил стручниот испит.“ Според член 125 од Законот: „- Друштвото за инвестиционо	Законот предвидува еднаков третман на резидентите и нерезидентите. Моментално новиот Закон за хартии од вредност е во подготовка. во поглед на вршењето на работи со хартии од вредност, новиот закон ќе го следи истиот пристап како и постојниот закон. Во поглед на инвестиционите советници ќе има одредени промени. Најпрво, ќе се нарекуваат менаџери на портфолија.

			<p>советување може да дава услуги за инвестиционо советување.</p> <p>- Друштвото за инвестиционо советување работата ја врши преку овластени лица кои положиле посебен стручен испит за инвестиционо советување"</p> <p>Според член 4 од Правилникот за начинот и условите за полагање на стручен испит за инвестиционо советување:</p> <p>„- Пријавените кандидати можат да ја посетуваат обуката доколку ги исполнуваат следните услови:</p> <p>да имаат најмалку VII/1 степен на образование</p> <p>да имаат најмалку 3-годишно работно искуство од областа на финансиите или корпоративното право;</p> <p>да имаат поднесено пријава за следење на обуката и полагање на испитот; и</p> <p>да имаат уплатено надоместок за учество на обуката и за полагањето на стручниот испит за инвестиционо советување"</p> <p>Според член 5 од претходниот Правилник:</p> <p>„- Доколку за полагање на стручниот испит за вршење на работи за инвестиционо советување се пријави кандидат кој претходно се стекнал со меѓународно уверение, сертификат или диплома и доколку испитната комисија го оцени истото како валидно за ослободување од следење на соодветната обука, тогаш пријавениот кандидат ќе ја полага само првата тема (за правната и институционална рамка на македонскиот финансиски пазар) од сите девет;</p> <p>Според член 8 од претходниот Правилник:</p> <p>„- Комисијата за хартии од вредност издава уверение за положен стручен испит за инвестиционо советување на</p>	
--	--	--	---	--

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

			кандидатот што успешно го положил испитот предвиден согласно член 5 од овој Правилник.”	
Берза / хартии од вредност	Закон за хартии од вредност (Службен Весник на Република Македонија бр. 63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04) во сила од 6. август 2000 г.	Министерство за финансии	Според член 72 од Законот: Берза можат да основаат домашни и странски физички и правни лица.” Според член 83 од Законот: „- Учеството на еден акционер во вкупниот капитал на берзата не смее да биде над 10% од акциите со право на управување.”	Законот предвидува еднаков третман на резидентите и нерезидентите. Моментално новиот Закон за хартии од вредност е во подготовка без промени во моменталниот пристап.
Телекомуникации	Закон за телекомуникации (Службен Весник на Република Македонија бр. 33/96, 17/98, 28/00 и 22/98)	Министерство за транспорт и врски	Според член 22 од законот: “-до 31.12.2004 год ниту едно правно и физичко лице освен постојниот јавен телекомуникациски оператор не смее: -да дава, организира, рекламира, промовира или на друг начин да учествува во организирањето на услуги на повратен повик (call-back services); -да обезбедува фиксни говорни телефонски услуги, телеграфски услуги, телекс услуги, услуги на јавна говорница или услуги на изнајмена линија и да гради, поседува и работи со фиксни јавни телекомуникациски мрежи”	Со изминувањето на овој временски период, односно од 2005 год. се овозможува услуги во фиксната говорна телефонија да вршат и други правни лица
Терцијарно образование	Закон за високо образование		нема ограничувања	
Тутун		Министерство за	нема ограничувања	

Поглавје 04 Слободно движење на капитал

		земјоделство и шумарство		
Транспорт (воздушен, поморски, железнички и друг, и сродни услуги)	Закон за Македонски железници (Службен Весник на Република Македонија бр. 09/98) Закон за превоз во патниот сообраќај (Службен Весник на Република Македонија бр. 07/99) Закон за јавни патишта (Службен Весник на Република Македонија бр. 26/96 и 29/02); Законот за воздушна пловидба (Службен лист на СФРЈ бр. 45/86)	Министерство за транспорт и врски	Согласно член 2 од Законот за Македонски железници: “Железничкиот сообраќај, изградбата, реконструкцијата, ремонтот, одржувањето и заштитата на железничката инфраструктура, како дејности од јавен интерес, ги врши Јавното претпријатие Македонски железници. -Железничката инфраструктура може да се користи од други правни и физички лица под услови и на начин утврдени со овој закон и со меѓународни договори.”	Во подготовка е нов Закон за македонски железници со кој ќе се овозможи влез на странски директни инвестиции, бидејќи ќе овозможува приватизација на дел од железничкиот превоз. Согласно Законот за превоз во патниот сообраќај и Законот за јавни патишта, не постојат рестрикции за влез на странски инвестиции Во Законот за воздушна пловидба (Службен лист на СФРЈ бр.45/86) нема одредби за рестрикции за влез на странски директни инвестиции. Исто така и во предлог Законот за воздухопловство (прва фаза поминат на Собрание) не постојат одредби со кои се ограничуваат странските инвестиции.
Други (пр. приватизирани друштва/ посебни права)				

2. Какви се плановите и временските рокови за целосна либерализација на движењето на среднорочниот и долгорочниот капитал? Направете разлика помеѓу одлуките кои се веќе донесени, мерките кои се планираат и условни мерки.

Движењата на среднорочниот и долгорочниот капитал во Република Македонија се уредени со Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03). Законот го регулира движењето на капиталот во и од Република Македонија, пред сè, имајќи ги во предвид членовите 58, 59 и 60 од Спогодбата за стабилизација и асоцијација меѓу Република Македонија и Европската унија.

Основна карактеристика на Законот за девизно работење е постепена либерализација на движењето на капитал во зависност од рочноста и видот на капиталот, а поврзано со обврските преземени од Спогодбата за стабилизација и асоцијација и стратегијата на постепено отворање на РМ кон слободната циркулација на капиталот.

Со цел Законот за девизно работење да не трпи измени заради влезот на Република Македонија во Европската унија, во преодните и завршни одредби се уредуваат оние движења на капитал кои со стапувањето во сила на Законот веднаш не се либерализирани, а ќе бидат во одредена фаза од спроведувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

Следните капитални движења сè уште не се целосно либерализирани, но во Законот за девизно работење се даваат и рокови за нивно ослободување :

- Вложувања на резидентите во недвижности во странство не е дозволено сè до истекот на првата етапа од ССА (член 11 и 59 од законот).
- Издавањето и воведувањето во странство на хартии од вредност и документи за удел на резидентните инвестициони фондови во странство од страна на резиденти, сè до истекот на првата етапа од ССА е дозволено единствено со претходно добиено одобрение од Комисијата за хартии од вредност (член 13, 18 и 59 од законот).
- Резидентите освен овластените банки, Фондот за осигурување на депозити, осигурителните друштва, пензиските фондови и инвестиционите фондови, не можат да купуваат хартии од вредност сè до истекот на првата етапа од ССА (член 14 и 59 од законот).
- Издавањето и воведувањето на странски должнички хартии од вредност на домашниот пазар со рок на доспевање над три години не е дозволено сè до истекот на првата етапа од ССА (член 15 и 59 од законот).
- Домашните претпријатија и населението ќе можат слободно да отвораат и држат девизни сметки во странски банки по истекот на втората етапа од ССА. Во меѓувреме одредени резиденти можат да имаат девизни сметки во странство по претходно добиено одобрение од НБРМ согласно пропишаните критериуми. (член 23 и 59 од законот)
- Што се однесува пак на вложувањата во недвижности во Република Македонија од страна на нерезидентите, како и на трансферите врз основа на животното и кредитното осигурување, Законот за девизно работење е либерален од аспект на трансакциите, додека иститот е условен од одредбите на соодветните посебни закони односно на ратификувани меѓународни договори (член 12 од законот).

Останатите трансакции согласно Законот за девизно работење се целосно слободни. Анекс табелата на прашањето бр. 1, оддел I, поглавје 04 (04_I_1) дава детален преглед на сите капитални трансакции и степенот на нивна либерализација.

3. Опишете ги клучните карактеристики на постојниот закон за девизно работење.

Со прифаќањето на членот VIII од Статутот на ММФ во јуни 1998 година, Република Македонија вовеле конвертибилност во плаќањата на тековните трансакции со странство, со што целосно ги либерализираше тековните трансакции меѓу резидентите и нерезидентите.

За да се имплементира Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА) со Европската унија, во април 2001 година се донесе нов Закон за девизно работење, чија примена започна во октомври 2002 година. Со новиот Закон за девизно работење се изврши висока либерализација на капиталните трансакции, согласно со одредбите на ССА.

Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) е изработен врз основа на ССА и целосно е усогласен со одредбите од ССА.

Основната цел на Закон за девизно работење е да ги уреди условите и начинот на извршување на работите кои се одразуваат на платниот биланс на Република Македонија и целото останато работење со или во странски платежни средства, ако тоа се врши во рамките на Република Македонија и како такво нема одраз во платниот биланс на Република Македонија. Во таа смисла предмет на законот е целото работење меѓу резидентите и нерезидентите, без оглед на просторот во кој се одвива и без оглед на тоа дали тоа работење се врши во странски или домашни платежни средства. Предмет на законот е и работењето меѓу самите резиденти но само при услови, предметот на работи да е странско платежно средство или ако извршувањето на работата е во странско платежно средство.

Законот ги дели субјектите во поглед на нивното место на живеење, односно во поглед на нивното седиште на резиденти и нерезиденти.

Дефинициите, односно поимите во законот се усогласени со прописите на ЕУ, што ќе овозможи полесен премин кон членство во ЕУ, бидејќи во тој поглед во законот не ќе треба да се менува терминологијата.

Законот е структуриран на неколку главни теми и тоа: тековни трансакции, капитални трансакции (директните инвестиции; вложување во недвижности; работи со хартиите од вредност; кредитни работи и депозитни работи), плаќања, трансфери, пазар на странски платежни средства и курсот на денарот, посебни мерки на НБРМ, известување и надзор за спроведување на законот.

Во преостанатиот дел од одговорот накратко се елаборирани главните девизни работи регулирани во Законот за девизно работење.

Тековните трансакции меѓу резидентите и нерезидентите согласно Законот за девизно работење се слободни. Склучувањата на договори во странски платежни средства меѓу резидентите е, исто така, слободно, но трансакциите по основ на договорот се во денари (член 3 и 4).

Директните инвестиции на резидентите во странство согласно Законот за девизно работење се слободни. Директните инвестиции на нерезидентите во Република Македонија се слободни освен за одредени области (воена индустрија; природни, културни и историски богатства; трговија со оружје; трговија со наркотици). Согласно законот постои обврска за регистрирање на сите директни инвестиции и на резидентите и на нерезидентите во Министерството за економија. Остварениот профит и инвестираниот капитал нерезидентите можат слободно да го трансферираат во странство, што е во согласност со член 59 став 1 од ССА. (член 7, 8 и 9)

Вложувања на резидентите во недвижности во странство не е дозволено сè до истекот на првата етапа од ССА (член 11). Во врска со **вложувањето во недвижности во Република Македонија од страна на нерезидентите**, Законот за девизно работење упатува на употреба

на посебен закон. Тоа значи дека режимот на стекнување на недвижности во Република Македонија од страна на нерезидентите е надвор од овој закон (член 12).

Законот за девизно работење предвидува либерални услови за издавање и воведување на домашни хартии од вредност во странство и вложување на резиденти во хартии од вредност во странство, а, исто така, и за издавање и воведување на странски хартии од вредност во Република Македонија и вложување на нерезиденти во хартии од вредност во Република Македонија. Имено, до истекот на првата етапа од ССА, резидентите можат да издаваат и да воведуваат домашни хартии од вредност на странските пазари со добиено одобрение од Комисијата за хартии од вредност, а по истекот на првата етапа од ССА, потребно е само пријавување кај Комисијата за хартии од вредност (член 13 и 59). Овластените банки можат да вложуваат и во странски хартии од вредност во странство согласно критериумите што ги определува Народна банка на Република Македонија. Покрај овластените банки и Фондот за осигурување на депозити, осигурителните друштва и пензиските и инвестиционите фондови можат да купуваат хартии од вредност во странство согласно законите кои го регулираат нивното работење.

По истекот на првата етапа од ССА, и останатите резиденти (граѓаните и претпријатијата) ќе можат да вложуваат во странски хартии од вредност во странство (член 14 и 59).

Со одобрение од Комисијата за хартии од вредност, во Република Македонија може да се издаваат и да се воведуваат странски хартии од вредност, со исклучок на странските должнички хартии од вредност со рок на доспевање над три години чие издавање и воведување не е дозволено. Издавањето и воведувањето на овие должнички хартии од вредност, по истекот на првата етапа од ССА се либерализира (член 15 и 59). Нерезидентите преку овластените учесници на берзата можат да вложуваат во домашни хартии од вредност. Пренос на хартии од вредност во странство или од странство се врши преку овластена банка (член 16 и 59).

Нерезидентите можат да отвораат девизни и денарски сметки во македонските комерцијални банки и слободно да располагаат со средствата (член 24). Домашните претпријатија можат да имаат странски платежни средства на девизни сметки во банките во Република Македонија и неограничено да ги држат средствата на девизни сметки. Домашните претпријатија и населението ќе можат слободно да отвораат и држат девизни сметки во странски банки по истекот на ССА. Во меѓувреме, отворањето на девизни сметки во странство е дозволено по претходно добиено одобрение од страна на НБРМ, а врз основа на пропишани критериуми (член 23 и 59).

Кредитните трансакции, краткорочни и долгорочни, се целосно либерализирани, со обврска тие да бидат евидентирани во Народна банка на Република Македонија. Овластените банки можат да склучуваат кредитни трансакции со нерезиденти во свое име и за своја сметка или во свое име и за туѓа сметка, додека резидентите кои не се овластени банки можат да склучуваат кредитни работи со нерезидентите во свое име и за своја сметка. Според тоа, претпријатијата и банките во Република Македонија можат без сложени административни процедури да земаат кредити од странски банки или странски компании, предвидена е само процедура во форма на известување до Народната банка од страна на претпријатијата. Кредитирањето меѓу резиденти може да се реализира и во странски платежни средства под услови пропишани од страна на Народна банка на Република Македонија (член 20 и 21).

Според Законот за девизно работење, платниот промет со странство го вршат банки кои од Народната банка имаат добиено овластување за вршење на платен промет со странство. Резидентите кои се трговски друштва, трговци поединци и подружници на странски правни лица во Република Македонија, можат да вршат плаќања и наплати во ефективни странски пари во трансакциите со нерезиденти, на начин и под услови кои ги пропишува Народната банка на Република Македонија (член 26 и 26-а).

Законот утврдува дека со пазарот на странски пари се опфатени сите работи на купување и продажба на странски платежни средства, а учесници на пазарот на странски пари се:

овластените банки, кои можат да склучуваат работи на купување и продажба во свое име и за своја сметка, како и во свое име и за туѓа сметка; а други лица само во свое име и за своја сметка. Резидентите може да купуваат странски платежни средства само за потребите на извршување на плаќање во странство и ги продаваат само од основ примени уплати од странство (член 31).

Главната определба на Закон за девизно работење е дека курсот на странските пари слободно се формира на пазарот (член 33).

Во случај големите одливи односно приливи на капитал да предизвикаат нерамотежа во платниот биланс, што може да го загрози работењето на девизниот пазар во Република Македонија, како и водењето на монетарната и девизната политика, Народната банка на Република Македонија може да преземе посебни заштитни мерки, но за период не подолг од шест месеци, што е во согласност со член 59 став 4 од ССА. Оваа можност постои при опасност од исклучителната нерамотежа во платниот биланс и од нарушување на стабилноста на финансискиот систем (член 37, 38 и 39).

Спроведувањето на Закон за девизно работење го вршат: Народната банка на Република Македонија, Министерството за финансии, царинските органи и Државниот девизен инспекторат, Министерството за економија и Комисијата за хартии од вредност. Наведените органи на надзорот, меѓусебно се известуваат за кршења на одредбите од овој закон и меѓусебно си помагаат во врска со констатираните неправилности (дел 9 од законот).

За кршење на одредбите од законот за девизно работење се предвидени и казнени одредби. Имено, за потешките повреди се предвидува и кривично да одговараат. За сторените прекршоци покрај парични казни може да се изрече и мерка забрана на вршење на определена дејност (дел 10 од законот).

Во преодните одредби наведени се и ограничувања за извршување на овој закон за период до почеток на примена на Спогодбата за асоцијативно членство на Република Македонија во Европската унија и до истекот на првата етапа (дел 11 од законот).

4. Коментирајте ја стратегијата за либерализација на движењето на краткорочниот капитал. Во каква врска е оваа стратегија со другите економски движења? Во која мерка е конзистентна со целите на другите политики, особено во однос на девизниот курс? Земајќи го во предвид искуството од другите, дали е поверојатен прекумерен прилив од почетниот одлив? Кои инструменти постојат за управување со приливот?

Стратегијата за либерализација на движењето на краткорочниот капитал во Република Македонија претставува постепен процес, кој воедно се карактеризира и со постоење на определени имплицитни ограничувања во иницијалната фаза на либерализација, како превентива од евентуални дестабилизирачки шпекулативни текови. Така, со Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03 година), кој стапи во сила на 15.10.2002 година, најпрво е извршена целосна либерализација на краткорочните трговски и финансиски кредити во поддршка на слободната размена на стоки и услуги, и делумна либерализација на портфолио инвестициите со цел постепено интегрирање во меѓународните финансиски пазари и контрола на наглите приливи/одливи на краткорочен капитал.

Целосната либерализација на краткорочните финансиски и трговски кредити е проследена со воспоставување на информативен систем за нивно следење преку задолжителна евиденција во НБРМ.

Делумната либерализација на портфолио инвестициите, ги предвидува следниве можности:

а) резидентите можат да издаваат и воведуваат домашни хартии од вредност на странските пазари само врз основа на одобрение од Комисијата за хартии од вредност (член 13 и 59 од законот);

б) резидентите овластени банки можат да тргуваат во свое име и за своја сметка на странските пазари со хартии од вредност издадени или гарантирани од влади на држави членки на ОЕЦД, од меѓународни финансиски институции и други хартии од вредност чии издавачи поседуваат висок инвестициски рејтинг оценет од страна на најмалку една првокласна меѓународна рејтинг агенција. Критериумите за инвестицискиот рејтинг ги определува НБРМ со посебна одлука ("Одлука за определување на видот на хартиите од вредност кои овластените банки можат да ги купуваат и продаваат во странство", "Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02). Покрај овластените банки, право да вложуваат во странски хартии од вредност во моментот имаат и Фондот за осигурување на депозити, пензиските фондови, инвестиционите фондови и друштвата за осигурување. На оние странски пазари со кои Македонската берза има одредена форма на поврзување и спојување сите резидентите можат да вложуваат во хартии од вредност (член 14 и 59 од законот).

в) нерезидентите можат да издаваат и воведуваат странски хартии од вредност на домашниот пазар само со одобрение од Комисијата за хартии од вредност. издавањето и воведувањето на должничките хартии од вредност е лимитирано со рок на достасување до три години во самиот Закон за девизно работење (член 15 и 59).

г) согласно член 16 од законот нерезидентите можат да тргуваат со хартии од вредност во Република Македонија само преку овластен учесник, при што подеталното регулирање на начинот и условите за тргување се во надлежност на НБРМ која за таа цел донесе посебна одлука ("Одлука за начинот и условите за работа на нерезидентите со хартии од вредност во Р. Македонија", "Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02, 11/03, 19/03 и 14/04). Со Одлуката е воспоставен единствен начин на извршување на трансакциите со хартиите од вредност од страна на банките и овластените учесници и е воведена контрола врз приливите и одливите на девизни средства кои произлегуваат од овој вид инвестиции преку запишување на девизни права на овластените банки кај НБРМ. Според Одлуката нерезидентите за тргување со хартии од вредност задолжително треба да отворат старателска сметка кај овластена банка во Република Македонија за што склучуваат договор, а овластената банка е должна за хартиите од вредност да купи право за обезбедување девизи кај НБРМ. Овластената банка за состојбата и тргувањето со хартиите од вредност е должна да води евиденција и редовно да ја известува НБРМ. Вредноста на купените права треба во секој момент да биде еднаква на состојбата на хартиите од вредност. Правата се 3-месечни и можат да се искористат секој работен ден во текот на кварталот, а премијата за купување на истите ја определува гувернерот на НБРМ на Република Македонија тромесечно. Купените права може да се искористат само за девизен одлив во странство, при истовремено намалување на состојбата на хартиите од вредност на нерезидентот во текот на кварталот. Со Одлуката е дадена можност банката да не купува право доколку нерезидентот со договорот за старателска сметка даде изјава дека купените хартии од вредност нема да ги оттуѓи во рок од една година од моментот на стекнување и ја овласти банката старател да му даде налог на Централниот депозитар за хартии од вредност да инкорпорира забрана за располагање со хартиите од вредност во полза на банката за период од една година.

Ваквите карактеристики на стратегијата за либерализација на краткорочниот капитал се конзистентни со потребата од подолгорочни извори на средства за финансирање на тековната сметка на платниот биланс која се движи околу 7% од БДП (без официјалните трансфери), како и со степенот на развиеност на расположивите финансиски инструменти и финансиските пазари (пред сè пазарот на пари и краткорочни хартии од вредност и девизниот пазар).

Стратегијата на постепена и контролирана либерализација на краткорочниот капитал е конзистентна и со тековната политика на девизниот курс кој претставува номинално сидро на монетарната политика.

Имајќи ги предвид искуствата на останатите земји во транзиција, либерализацијата на капиталните текови во услови на повисоки каматни стапки во Република Македонија во однос на развиените земји и скоро добиениот инвестициски рејтинг на земјата од BB+ според рејтинг агенцијата Standard & Poors, веројатно ќе резултира со поголем прилив на капитал. Притоа, портфолиото на хартии од вредност засега е недоволно диверзифицирано поради присуство само на мал број на краткорочни хартии од вредност на домашниот пазар (во 2004 год започнаа првите континуирани емисии на тримесечни и шестмесечни државни записи, а веќе подолго време НБРМ издава благајничките записи со рок на достасување од 7 и 28 дена).

Од аспект на расположивите инструменти за управување со приливите, покрај погоре опишаната законска надлежност на НБРМ за пропишување на начинот и условите за тргување со хартии од вредност, во основа НБРМ е во можност да интервенира со пазарни инструменти преку интервенции на девизниот пазар и аукции на благајнички записи на отворениот пазар. Досегашното искуството покажува дека благајничките записи, како основен монетарен инструмент на НБРМ имаат доволно капацитет за стерилизирање на ликвидносниот вишок, при што во оваа насока може да се делува и со промената на стапката на издвојување на задолжителна резерва.

Исто така, во Законот за девизно работење (член 37, 38 и 39), во случај на опасност од позначителни нарушувања во платниот биланс и нарушувања на стабилноста на финансискиот систем предизвикани од поголемиот прилив на капитал во Република Македонија, дадена е можност НБРМ да може да воведо посебни мерки (не подолго од 6 месеци) кои се однесуваат на: состојбата на сметките на нерезидентите во Република Македонија; тргување со странски платежни средства, ако е вклучен резидент; земање позајмици и кредити на резиденти од нерезиденти, како и авансни наплати на резиденти од нерезиденти или одложување на плаќања од резиденти на нерезиденти; плаќање на пристигнати и неплатени обврски на резиденти спрема нерезиденти; пренос на вредносници, готовина, хартии од вредност и злато во и од Република Македонија; трансакции со хартии од вредност и злато помеѓу резиденти и нерезиденти и издавање на гаранции и/или слични емства и давање на залог и други видови обезбедувања во корист на нерезиденти.

Во одговорите на прашањата бр.9 и 12 од оддел I пододдел D од поглавјето 11 подетално е елаборирана релацијата меѓу политиката на девизен курс, монетарната политика и либерализацијата во движењето на капитал. (види 11_I_D_9 и 11_I_D_12)

5. Во поглед на конвертибилноста на тековната сметка, членот VIII на ММФ беше усвоен во 1998. Во овој контекст, дали Македонија може да потврди дали има преостанати технички прашања?

Во јуни 1998 година Република Македонија го прифати членот VIII од Статутот на ММФ и со тоа воведо тековна конвертибилност на денарот и целосно ги либерализираше тековните трансакции меѓу резидентите и нерезидентите. Имено, наплатите и плаќањата за увоз/извоз на стоки, услуги, доход и трансфери се целосно либерализирани согласно Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03). Единствено трансферот на добивка и друг профит врз основа на странски директни инвестиции е слободен, после подмирувањето на сите обврски кон државата. Затоа слободно може да се констатира дека Република Македонија нема преостанати отворени технички прашања.

6. Кои се обврските на државата во врска со обврзниците издадени за плаќање на замрзнати девизни депозити: главнина/камата? каква е пазарната вредност на овие обврзници (во проценти) ? За што може да се користат овие обврзници?

Имајќи ја предвид потребата од трајно регулирање на исплатата на депонираните девизни влогови и за обезбедување на средства за исплата на истите, во 2000 година се донесе Законот за начинот и постапката за исплатување на депонираните девизни влогови на

граѓаните по кои гарант е Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 32/00, 108/00, 04/02 и 42/03). Со тоа конечно на трајна основа се реши овој долгогодишен проблем, кој значајно ја поткопуваше довербата на граѓаните во штедењето и во банкарскиот систем во Република Македонија.

Обврзниците што Република Македонија ги издаде по основ на старото девизно штедење се во нематеријализиран облик, гласат на име и во ЕВРО и се неограничено преносливи (член 10 од законот). Отплатата на обврзниците се врши според средниот курс на ЕВРО-то од курсната листа на Народната банка на Република Македонија што важи на денот на достасувањето на обврзниците.

Номиналната вредност на обврзниците се отплатува во 20 полугодишни рати на 1 април и 1 октомври, а првата рата за отплата достаса на 1 април 2002 година (член 11 од законот). Каматната стапка на обврзниците изнесува 2% годишно и се исплатува во денари по средниот курс на Народната банка на Република Македонија што важи на денот на достасувањето. Исплатата на каматата се врши на 1 април и 1 октомври, а започна од 1 април 2001 година (член 12 од законот).

Согласно законот, член 17, обврзниците во номинална вредност може да се користат за:

- плаќање на со закон пропишаните обврски согласно со член 109, став 2 од Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал за промена на интерните акции во обични акции;
- плаќање на надоместок за концесија и долгорочен закуп;
- купување и отплата на акции и удели од претпријатијата со општествен капитал во трансформација;
- плаќање за откуп на денарски побарувања, кои со Законот за санација и реконструирање на дел од банките во Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 14/95, 17/96, 36/97, 20/98, 31/03) и се пренесени на Агенцијата за санација на банка (а во моментот тие средства се префрлени во Министерството за финансии како правен наследник, бидејќи од април 2004 год, Агенцијата престана да постои),
- купување и отплата на станови во општествена сопственост;
- купување на деловен простор во сопственост на Република Македонија;
- плаќање за доделување и купување градежно земјиште во сопственост на Република Македонија;
- купување на земјоделско земјиште во сопственост на Република Македонија, и
- купување и отплата на државен капитал.

Тргувањето со овие обврзници се врши преку Македонската берза за долгорочни хартии од вредност, согласно со правилата на берзата и со нив може да тргуваат домашни и странски физички и правни лица (член 20 од законот).

За овие обврзници посебно е карактеристично што побарувањата на граѓаните по истите не застаруваат (член 18 од законот).

На 19 септември 2000 година започна тргувањето со овие обврзници на Првиот пазар на Македонската берза на долгорочни хартии од вредност. Цената по која започнаа да се тргуваат овие обврзници беше 60,91% од вредноста на обврзниците. Меѓутоа, во зависност од побарувачката на обврзниците, нивната вредност постојано варира со тенденција на пораст. Во моментот (октомври, 2004 год) пазарната цена на обврзниците изнесува 72,6% од нивната номинална вредност.

Средствата за исплата на обврзниците (главнина и камата) се обезбедуваат годишно во Буџетот на Република Македонија (член 14 од законот). Во прилог е табелата со подетални податоци за обврзниците.

	Година на издавање	Износ (мил евра)	Година на исплата на првата рата	Година на исплата на последната рата	Рок на отплата (во години)	Каматна стапка	Датум на кој се исплатува главнината	Датум на кој се исплатува каматата	Состојба на долг главнина 01.10.2004 (мил евра)
Обврзница за Депонирани Девизни Влогови	2000	546,50	1 април 2002	1 октомври 2011	10	2% годишно	1. Април и 1. Октомври	1. Април и 1. Октомври	356,30
Извор: Министерство за финансии									

Вредност на каматата исплатена во 2004 год изнесува 7.9 милиони ЕУР.

7. Каков е придонесот на странските директни инвестиции во развојот на економијата? Колкав е нивниот износ (на годишно ниво, кумулативно и по глава на жител) во последните години? Од кои земји потекнуваа СДИ и кон кои сектори во главно беа насочени? Колкав е уделот на (brownfield) инвестициите (во контекст на приватизација) а колкав е уделот на (greenfield) инвестициите?

Во периодот од 1991 до крајот на 2003 година во Македонија вкупно се вложени 1,024 милијарди УСД, што изнесува кумулативно 497 УСД по глава на жител.

Позитивното влијание на СДИ се огледа во зголемената конкуренција, подобриот квалитет на услуги, зголемување на бројот на производите, новата технологија и транспарентноста на трошоците. Ова особено се чувствува во секторите кои што е регистриран најголемиот прилив на СДИ и тоа: телекомуникациите (37%), банкарството (17%), производство на прехранбени производи (8%), п-во на нафта, хемикалии, гума пластични производи (4%), трговијата (3%) како и осигурувањето (2%).

Најголемо учество во приливот на СДИ во РМ со 37% има секторот на телекомуникации. Тоа се должи на приватизацијата на националната компанија, која сеуште има монопол во фиксната телефонија, и влезот на втор мобилен оператор од странство во подрачјето на мобилната телефонија.

Прилив на СДИ во банкарскиот сектор изнесува приближно 17% од вкупните странски инвестиции. Македонскиот банкарски систем е скоро целосно реформиран. Заклучно со 2003 година во Македонија постојат 21 банка и 15 штедилници, со тоа што скоро целокупниот банкарски капитал во земјата (99%) е сконцентриран во банките. Дури 18 банки имаат овластување за работа со странство. Странскиот капитал во банкарскиот систем е од исклучително значење бидејќи 47.2% од банкарскиот капитал им припаѓа на странски инвеститори. Дури 15 банки во структурата на својот капитал имаат одреден процент на странско учество, додека кај осум од нив мнозинскиот капитал, над 51% им припаѓа на странски инвеститори.

Важно е да се спомене и учеството на странски инвестиции во секторот осигурување (со околу 2% т.е. 21.000.000 УСД), каде влезот на странскиот капитал допринесе за подобрување на квалитетот на услугите во осигурувањето и зголемување на нивниот број.. Најголемата национална осигурителна компанија преку процесот на приватизацијата беше преземена од странски инвеститор, а регистриран е и влез на други странски осигурителни компании.

Скоро целокупниот прилив на СДИ во периодот од 1997 до крајот на 2003 година доаѓа од земјите на Европската Унија. Во 2003 година СДИ со потекло од ЕУ учествуваат со 56% во вкупниот прилив.

Кумулативно најголем инвеститор во Македонија е Унгарија со вложени 323 милиони УСД (поради купувањето на македонскиот Телеком), Грција со 234 милиони УСД, а следуваат Кипар, Германија, Швајцарија и други.

За приливот на директни странски инвестиции годишно и кумулативно, СДИ по глава на жител, потеклото на инвестициите, види Глава 15 Прашање 4 во одеел I, пододел I. (15_I_4).

НБРМ направи дополнително истражување за структурата на СДИ врз основа на структурата на СДИ во банкарскиот сектор и евиденцијата на Агенција за приватизација за странски инвестиции преку приватизација и постприватизација. Според овие анализи, директно преку процесот на приватизација на претпријатијата со општествен капитал преку Агенција за приватизација се инвестирани околу 20% од вкупниот прилив на СДИ. Со вклучување на приватизација на телекомот, приватизација и постприватизација на банкарскиот сектор, влез на СДИ во процес на постприватизација во фирмите, овој процент на вкупни СДИ преку приватизација и постприватизација изнесува 74%.

8. Дали може надлежните органи да дадат коментар за приватизацијата на претпријатијата во државна сопственост извршена во минатото и предвидена за во иднина? Кои сектори се вклучени? Дали Владата има некои посебни права (пр. ‘ посебни акции ’ учествување во Одборот на директори, права на вето за важни одлуки) во приватизираниите компании? Колку преостанати акции поседува државата во приватизираниите компании? Кој/која институција е надлежна за нивното управување? Кој ја претставува државата во компаниите каде што таа поседува акции? Дали постои стратегија или акционен план за управување со државниот капитал?

Дали може надлежните органи да дадат коментар за приватизацијата на претпријатијата во државна сопственост извршена во минатото и предвидена за во иднина?

Релативно брзо по отпочнувањето на процесот на приватизацијата во Република Македонија стана јасно дека во билансот на состојба на голем број македонски претпријатија може да се утврди и постоењето на дистинктивен – различен од општествениот – државен капитал. Заради тоа во 1996 година се донесе посебен Закон за приватизација на државниот капитал ("Службен весник на Република Македонија" бр. 37/96, 25/99, 81/99, 49/00 и 6/02). Според овој Закон, општествениот капитал во постапката за приватизација на претпријатијата се продаваше и се продава заедно со државниот капитал. Кај овие претпријатија практично статусот на капиталот (општествен/државен) е изедначен со цел да се постигне атрактивен пакет на акции, кој би привлечол поголем број на инвеститори.

Во постапката за продажба на општествениот, а подоцна и државниот капитал од 1990 година до денес може да се разграничат четири периоди на приватизација и тоа: (1) приватизација со издавање на интерни акции извршена согласно Законот за општествен капитал („Службен лист на СФРЈ“ бр. 84/89 и 46/90) и Законот за претпријатија („Службен лист на СФРЈ“ бр. 77/88 и 61/90); (2) приватизација со примена на модели на трансформација, согласно Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал („Службен весник на Република Македонија“ бр. 38/93, 48/93, 7/97, 9/98, 21/98, 25/99, 39/99, 81/99, 49/00, 6/02, 31/03 и 38/04); (3) воведување можност за приватизација со продажба на акции од општествен или државен капитал со непосредна спогодба на стратешки инвеститор преку македонска берза согласно измените на Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал од 1999 година (која, заради можноста за нетранспарентна продажба беше напуштена веќе во наредната година); и (4) приватизација со продажба на акции од општествен или државен капитал преку македонска берза по пат на јавна берзанска аукција со наддавање согласно

измените на Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал од 2003 година.

Покрај приватизацијата на државниот капитал како што е објаснето погоре, приватизацијата на претпријатијата во државна сопственост, а чијашто дејност беше изземена од приватизацијата врз основа на Законот за трансформација / приватизација на претпријатијата со општествен капитал, се врши врз основа на посебни закони за секоја дејност одделно.

Кои сектори се вклучени?

Врз оваа основа е веќе спроведена приватизацијата на АД Македонски телекомуникации. Се предвидува дека во престојната приватизацијата ќе бидат вклучени секторите од областа на: здравството (аптеки, стоматологија и бањи), електростопанството (производство и дистрибуција на електрична енергија), железниците, поштата, дел од социјалните дејности, од културата и слично. Се подготвуваат условите за тоа идните приватизации во овие претпријатија да се спроведуваат со максимална транспарентност, маркетинг кампања и избор на квалитетни инвеститори.

Во најнапредна фаза на реструктурирање/приватизација се наоѓа АД Електростопанство на Македонија. Во претходниот период, од страна на ангажираниот Консултант изработен е и усвоен од страна на Владата на Република Македонија (1) Модел за реструктурирање на АД Електростопанство на Македонија и (2) План за имплементација на реструктурирањето на АД Електростопанство на Македонија, и според овие документи почна да се одвива процесот на преобразба.

Во март 2004 донесен е Закон за преобразба на Електростопанство на Македонија, Акционерско друштво за производство, пренос и дистрибуција на електрична енергија во државна сопственост ("Службен весник на Република Македонија" бр.19/04 година), со кој се уредува АД во државна сопственост да се раздвои во две нови друштва:

- АД МЕПСО – сопственик и оператор на системот за пренос и управување со електроенергетскиот систем, и воедно оператор на пазарот, кој ќе остане во државна сопственост и
- АД Електростопанство на Македонија (ново) кое ќе ги опфати средствата и функцијата на производство, дистрибуција и снабдување со електрична енергија, и кое ќе може подоцна да влезе во процес на приватизација, со одлука и според стратегија донесена од Владата на Република Македонија.

Во однос на трансформацијата на македонската железница е избран модел по кој истата ќе се изврши. Се предвидува постојното ЈП да се трансформира со поделба на два дела: Инфраструктура – ЈП во државна сопственост и Транспорт – Акционерско друштво кое подоцна може да се пренесе во приватна сопственост. Покрај поделбата, во планот за трансформација се предвидува да се изврши финансиска реорганизација на двете друштва, да се намали бројот на вработените, да се одделат сите несуштински дејности, да се дефинира финансирањето на инфраструктурата и обврските на Владата како нејзин сопственик и да се дефинира евентуалната владина поддршка на железничкиот патен сообраќај. За таа цел е подготвен нов Закон за железници во кој се вградени директивите на Европската унија.

Во најновите измени на Законот за здравствена заштита ("Службен весник на Република Македонија" бр. 38/91, 46/93, 55/95, 17/97 и 10/04) од март 2004 година, содржани се одредби за приватизација на секторите од областа на здравството (аптеки, стоматологија и бањи).

Дали Владата има некои посебни права (пр. ' посебни акции ' учествување во Одборот на директори, права на вето за важни одлуки) во приватизираните компании?

Владата на Република Македонија именува претставници во Собранието на акционери односно Собирот на содружници (согласно одредбите на Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал и Законот за приватизација на државен капитал, врз

основа на акциите/уделите издадени по основ на општествен или државен капитал). Правата на претставниците на државата во органите се изедначени со правата на другите акционери утврдени во Законот за трговски друштва ("Службен весник на Република Македонија" бр. 28/04) и актите на друштвата. Во одредени случаи приватизации, како што е АД Македонски телекомуникации, Владата на Република Македонија има т.н посебни права. Ова е извршено согласно Законот за телекомуникации ("Службен весник на Република Македонија" бр. 22/98, 28/00, 4/02 и 37/04), каде има одредба со која Владата на Република Македонија има право да создаде класа од една или повеќе акции (златна акција) во постојниот Јавен телекомуникациски оператор, која што ќе има дополнителни права.

Колку преостанати акции поседува државата во приватизираниите компании?

Државниот капитал изразен во акции/удели стекнат по разни законски основи, со состојба 31.12.2004 година во номинална вредност изнесува 929 милиони ЕУР. Во оваа вредност е вклучена и вредноста на капиталот на АД Електростопанство на Македонија од 683 милиони ЕУР. Во продолжение е презентирана табела за бројот на друштвата и вредноста на капиталот во кои Владата и владините институции и претпријатија имаат сопственост, според процентот на сопственоста во друштвата.

ПРЕГЛЕД НА СОПСТВЕНОСТА НА ДРЖАВАТА ВО ТРГОВСКИ ДРУШТВА

Процент на сопственост	Влада/ Министерства	Фондови	ПИОМ	Институции	ЈП	АРМТПОК	Вкупно
до 20%							
Вредност на капиталот (МКД)	105.630.922	16.334.293	4.409.681.196	101.796.447	40.823.861	672.154.670	5.346.421.389
Вредност на капиталот (ЕУР)	1.721.935	266.272	71.884.123	1.659.428	665.487	10.957.084	87.154.330
Број на друштва	21	11	324	75	22	53	506
од 20%-50%							
Вредност на капиталот	4.648.532.837	0	125.699.091	0	78.733.604	3.177.933.711	8.030.899.244
Вредност на капиталот (ЕУР)	75.777.747	0	2.049.075	0	1.283.471	51.804.874	130.915.166
Број на друштва	6	0	3	0	1	18	28
од 50%-100%							
Вредност на капиталот	3.614.717	0	0	0	0	177.124.583	180.739.300
Вредност на капиталот (ЕУР)	58.925	0	0	0	0	2.887.385	2.946.310
Број на друштва	1	0	0	0	0	5	6
100%							
Вредност на капиталот	43.400.483.920	0	0	0	0	0	43.400.483.920
Вредност на капиталот (ЕУР)	707.490.083	0	0	0	0	0	707.490.083
Број на друштва	3	0	0	0	0	0	3
Вкупно							
Вредност на	48.158.262.396	16.334.293	4.535.380.287	101.796.447	119.557.466	4.027.212.964	56.958.543.853

капиталот (МКД)							
Вредност на капиталот (ЕУР)	785.048.691	266.272	73.933.198	1.659.428	1.948.958	65.649.343	928.505.890
Број на друштва	31	11	327	75	23	76	543

Извор: Пресметано врз основа на податоци од Централниот депозитар за хартии од вредност.

Според Агенцијата за приватизација, во нивното портфолио на резидулни акции на крајот на 31.12.2004 година, а по обементата активност на продажба на резидуалните акции кон крајот на 2004 година се наоѓаат 86 претпријатија со вкупна номинална вредност на капиталот од 53,7 милиони Евра. Од тоа, Агенцијата има 100% сопственост во две претпријатија, со вкупна номинална вредност на капиталот од 9,2 милиони ЕУР. Мнозински капитал, над 50%, но помалку од 100% таа има во 17 претпријатија, со номинална вредност на капиталот од 33,5 милиони ЕУР. Значаен малцински капитал, повеќе од 20% има во 17 претпријатија со вкупна номинална вредност на капиталот од 3,3 милиони ЕУР. Во останатите 50 претпријатија Агенцијата има акции или удели со учество помало од 20% и во вкупна номинална вредност од 7,7 милиони ЕУР. За одбележување е дека бројот на акциите и уделите кои се пренесуваат на Агенцијата може и да се зголемува, а тоа би се случувало како резултат на неплаќањето на ратите од страна на потписниците на договорите со Агенцијата. Ова, пак, го наметнува прашањето на постојано следење на овие состојби. Исто така, се забележува одредено несовпаѓање меѓу податоците на Агенцијата за приватизација и Централниот депозитар. Како што беше истакнато во прашањето поврзано со приватизацијата, дел од претпријатијата чијшто резидуални акции Агенцијата не може да ги пушти на продажба се оние чијашто евиденција во Централниот депозитар не е идентична со онаа на Агенцијата. Се работи во двете институции на изедначување на базите на податоци.

Кој/која институција е надлежна за нивното управување? Кој ја претставува државата во компаниите каде што таа поседува акции? Дали постои стратегија или акционен план за управување со државниот капитал?

Согласно Законот за приватизација на државниот капитал, за државниот капитал, кој е стекнат и дефиниран со овој закон, во име на Владата на Република Македонија управува и располага владината Комисија за приватизација. Стручните и административните работи за потребите на Комисијата за приватизација ги врши Агенцијата за приватизација.

Со оглед на тоа дека приватизацијата е во завршна фаза, со измените и дополнувањата на Законот за трансформација на претпријатијата со општествен капитал ("Службен весник на Република Македонија" бр. 31/03 и 38/04), Агенцијата за приватизација престанува со работа на 31.03.2005 година. Со измените и дополнувањата на овој Закон од 2003 година, точно е прецизирана прераспределбата во други државни институции на сите активности, права и обврски и имот кои ги има Агенцијата на Република Македонија за приватизација. Капиталот кој ќе остане непродаден, согласно истото законското решение, ќе се префрли во Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, а ингеренциите кои дотогаш ги имала Агенцијата ќе ги преземат Министерството за економија, Министерството за финансии и Јавното претпријатие за стопанисување со станбен и деловен простор.

Понатамошните активности за управување со државниот капитал се во насока на забрзување на процесот на продажбата на останатиот државен капитал од Портфолиото на Агенцијата за приватизација на Република Македонија. Приватизацијата ќе претставува еден од основните механизми во рамките на процесот на трансформирање на јавниот сектор, како на национално така и на локално ниво. Приватизацијата ќе се спроведува врз основа на анализа на конкретните состојби во одделните дејности, а ќе се разгледува можноста за примена на некои од можните методи на приватизација, почнувајќи од приватизацијата на делови од дејностите, преку разните видови концесии, БОТ и БОО аранжмани, па сè до приватизација и на средствата онаму каде што ќе се оцени дека тоа претставува најефикасно решение. При приватизацијата ќе се води сметка да се привлекува странски капитал, без притоа да се

ограничуваат можностите за учество во приватизацијата и на домашните субјекти. На приватизацијата ќе и претходи поставување на ефективна регулаторна рамка. Сепак, и покрај значајниот опсег на приватизациите во 1990-те и почетокот на првата деценија од постојното столетие, државата и понатаму останува сопственик во дел од комерцијалните претпријатија и, иако во основа стратегијата на државата е насочена кон ослободување (divesting) од својата сопственост, сепак тоа нема да се случи одеднаш и сигурно не во сите случаи во коишто државата се јавува како сопственик. Во меѓувреме, државата мора да ги подобрува принципите на управувањето со државниот капитал, со цел да се подобри ефикасноста на работењето на претпријатијата во кои има државен капитал. Државата ќе се стреми кон примена на прифатените принципи на корпорациското управување со кои ќе се постигнат економски бенефити и во претпријатијата во кои има државен капитал, но и во општеството во глобала.

Република Македонија сè уште нема дефинирано конкретна стратегија за тоа како ќе управува со државниот капитал. Управувањето во друштвата во кои државата е единствен сопственик се спроведува врз основа на глобалната правна рамка за управување со друштвата (првенствено Законот за трговските друштва) или законите за поединечните јавни дејности, врз основа на кои државата има формирано јавни претпријатија. Додека управувањето со претпријатијата кои се целосно поседувани од државата е на некој начин опфатено со постојната правна регулатива, во блиска иднина ќе се најдат соодветни решенија за управувањето со капиталот во случаите каде што државата има мнозински или малцински капитал.

Со укинувањето на Агенцијата за приватизација, акциите и уделите коишто таа ги управува преоѓаат на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Македонија. До моментот на тој пренос, Агенцијата се јавува како претставник на државата која се грижи за номинирање на претставници во управните одбори на друштвата. Таа тоа го прави најчесто по предлог на ресорните министерства зависно од дејноста на односното претпријатие. Не постои развиена процедура во писмена форма за тоа како конкретно ќе се врши номинацијата и следењето на работата на избраните членови. Потребата за дефинирање на оваа состојба ќе стане уште поакутна по преносот на акциите во Фондот. За одбележување е дека со Законот се предвидува дека доколку пренесените акции односно удели претставуваат помалку од 50% од вкупната главнина на друштвото, тие се претвораат во приоритетни акции, што имплицира дека Фондот нема да се грижи за активно управување со нив. Но доколку тие учествуваат со повеќе од 50% во главнината на Друштвото, тогаш тие остануваат обични акции односно удели и Фондот ќе мора да ја преземе улогата на активен сопственик. Правната регулатива засега не предвидува деталзирање на процедурите според кои ќе се спроведува тоа управување. Одлуката малцинските акции да се претворат во приоритетни имплицитно ја означува намерата на државата да не се ангажира премногу со управувањето на друштвата кои имаат државен капитал. Но, имајќи го предвид обемот на портфолио на Фондот, тој (во согласност со Владата на Република Македонија и особено со Министерството за финансии) ќе мора да изготви стратегија на управување со нив. Стратегијата ќе го вклучи не само управувањето со портфолиото, туку и активното управување во одделните друштва. Фондот би можел да ја пренесе активноста на управувањето со портфолиото на професионални управувачи, но сепак целите што се сака да се постигнат и механизмите кои за тоа ќе се ангажираат треба да бидат дефинирани од Фондот.

На ова треба да се надоврзе и управувањето со останатите средства на државата, а првенствено побарувањата, кои исто така се во одговорност на Секторот за управување со средства во Министерството за финансии. Прашањето за управувањето со капиталот се поставува и при управувањето со побарувањата, при нивната наплата, продажба, асигнација, или друг вид управување, а особено во случаите кога над претпријатијата од кои државата побарува средства се отвора стечајна постапка и кога се формираат Одбори на доверители во кои државата треба да номинира свои претставници. Додека постоеше Агенцијата за управување со средства постоеја одредени интерни процедури, но тие ќе се деталзираат и принципите во сите сегменти на управување со државниот капитал, без оглед на тоа дали тој потекнува од сопственички или од должнички однос, ќе се конкретизираат и воедначат.

Се разбира дека кога се зборува за управувањето со државниот капитал, треба да се има предвид и работењето на Јавното претпријатие за стопанисување со станбениот и деловниот простор на Република Македонија, кое функционира според сопствена регулатива и правила, но глобалните принципи на управување ќе бидат применувани и во овој случај.

При изградбата на детална стратегија за управување со државниот капитал, ќе се почитуваат основните принципи на корпоративно управување во државните претпријатија коишто се изготвени од ОЕЦД¹ и, коишто, иако се во фаза на дискусија и допрецизирање, веќе јасно ги дефинираат основните подрачја кои мораат да се почитуваат. Тие се дефинирани во 6 поглавја и се однесуваат на следново:

1. Обезбедување на ефикасна правна и регулаторна рамка за државните претпријатија. Во оваа смисла се очекува дека државата ќе обезбеди таква правна рамка во која државниот и приватниот сектор ќе имаат рамноправен третман и дека државните претпријатија нема да бидат фаворизирани во однос на приватните, ниту преку регулаторната, ниту преку индустриската политика на државата. Општите правила треба да важат и за државните и за приватните претпријатија подеднакво. Со други зборови, функциите на државата како регулатор и како сопственик ќе бидат издвоени. Во Македонија се чини дека правниот систем обезбедува прилична рамноправност, но на прашањето на имплементацијата на рамноправноста во конкретната практика и понатаму ќе се работи.
2. Државата ќе дејствува како добар, активен и одговорен сопственик. Државата ќе дефинира јасна и конзистентна политика на сопственост, при што ќе дефинира дека управувањето со државните претпријатија се врши на транспарентен и одговорен (accountable) начин, со неопходното ниво на професионалност и ефективност. Ова е веројатно подрачје на кое ќе се работи најмногу во идниот период. Во оваа смисла ќе се дефинира политика на сопственост, која ќе ги утврди (а) целите, (б) улогата на државата во корпоративното управување и (в) со кои механизми државата ќе ја остварува својата политика. Во рамките на владината администрација ќе се идентификува т.н. субјект одговорен за сопственоста. Доколку за сопственоста се грижат повеќе институции во државата (како што е случајот во Македонија) ќе се знае кој е координативниот субјект. Отчетноста на координативниот субјект и на другите субјекти одговорни за сопственоста ќе биде јасно дефинирана. Во оваа смисла отчетноста спрема Собранието е подобра форма на организираност.. Клучно во процесот на управувањето е субјектот одговорен за сопственоста да воспостави добро структурирана и транспарентна процедура на номинирање на членови на Управните и другите одбори во претпријатијата во кои државата има целосна или мнозинска сопственост. Државата максимално ќе се воздржи од директно учество во секојдневното управување со друштвата, но ќе бара одговорност од нејзините членови во одборите на друштвата, на коишто ќе им обезбеди оперативна автономност. Во секое друштво во кое државата има акции, односно удели, таа има одговорност, конкретно отелотворена преку субјектот одговорен за сопственоста да (а) учествува на акционерските собранија (собирите на содружници) и да гласа врз основа на акциите (уделите) на државата, (б) се залага за воспоставување на системи на известување кои ќе овозможуваат редовно следење и оцена на перформансата на друштвата, (в) обезбедување дијалог со надворешните ревизори на друштвото, (г) воспоставување на награда на членовите на одборите во друштвата која ќе биде во согласност со долгорочните интереси на друштвото и ќе биде доволно привлечна за квалификувани стручњаци.
3. Еднаков третман на акционерите (имателите на удели). Државата ќе биде чувствителна кон правата и на останатите акционери во друштвата во која таа има акции и да обезбеди транспарентност кон сите акционери.
4. Државата ќе обезбеди друштвата во сопственост на државата да ги остваруваат своите одговорности кон останатите субјекти кои имаат интерес за друштвата и да бидат усогласени со општите правни и морални кодекси на работењето.

¹ OECD: "Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprises", Draft text, December 2004, <http://www.oecd.org>

5. Транспарентноста и обелоденување на информации во согласност со правилата за добро корпорациско управување. Формирање на одделенија за интерна контрола, редовно спроведување на надворешна ревизија (независно од државната ревизија).
6. Одборите на управување на државните претпријатија ќе ги имаат следниве одлики: тие ќе имаат соодветни овластувања, компетентност, објективност, интегритет и отчетност за да можат стратешки да го водат и да го следат менаџментот. Значајно е да се нагласи дека номинирањето на членови од администрацијата треба лимитирано да се користи, а почесто да се користат транспарентни процедури на номинирање. Добрите практики на корпорациско управување сугерираат улогата на Претседателот на одборот да биде различна од улогата од Главниот извршен директор. Одборите на директори ќе спроведуваат годишна оценка на нивното дејствување.

Во смисла на горе посоченото Министерството за финансии ќе изработи детализирана стратегија за управување со државниот капитал, во која посебно ќе се опфати следново:

- a. Ќе се утврдат целите на сопственоста на државата,
- b. Ќе се оцени дали, и каде има потреба од менување на регулативата за остварување на стратегијата на државата за управување со државниот капитал во смисла на содржаност на најдобрите практики на корпорациско управување,
- c. Ќе се дефинира координативниот субјект на сопственоста и неговите надлежности,
- d. Ќе се изработи точен регистер на имотот на државата и институциите кои номинално го поседуваат, односно кои се грижат за неговото управување.
- e. Ќе се дефинираат процедурите на соработка меѓу ресорните министерства, одделните субјекти одговорни за сопственоста на државата и координативниот субјект на сопственоста, како и механизмите на нивната отчетност
- f. Ќе се дефинираат процедурите на номинирање членови во одборите на управување во претпријатијата во кои државата има капитал
- g. Ќе се дефинираат процедурите на следење на перформансата на друштвата и на номинираните членови на одборите во нив
- h. Ќе се задолжат сите институции во државата одговорни за управување со државниот капитал или средства (Секторот за управување со средства во Министерството за финансии, Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, Јавното претпријатие за стопанисување со станбен и деловен простор, другите министерства и државни институции), да изготват сопствени политики (односно да ги преиспитаат постојните) од аспект на управувањето со средствата и повторно од аспект на содржаноста на најдобрите практики на корпорациско управување во нивното работење,
- i. Ќе се дефинираат процедурите за управување со постојното портфолио на државниот капитал и другите средства (или да се преиспитаат таму каде што тие процедури не се оптимално поставени): продажба, замена, асигнација, купување и сл.

9. Дали постои позначаен прилив на капитал освен СДИ (портфолио инвестиции или сл)? Ако имало, дали тоа предизвикувало некаков проблем во спроведувањето на монетарната политика и политиката на девизниот курс ? Како се решени овие проблеми? Ако се уште немало такви приливи, како властите предвидуваат да се справат со нивното влијание во иднина?

Делумната либерализација на капиталните трансакции започна во октомври 2002 година, со стапувањето на сила на новиот Закон за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), при што во овој релативно краток временски период не се забележани поголеми капитални приливи. Така, портфолио инвестициите (кои се делумно либерализирани) претставуваат незначителен процент од БДП. Покрај делумната

либерализација на овие трансакции, како фактор кој придонесува за ниското ниво на приливи врз оваа основа е и сè уште слабата диверзифицираност на портфолиото на хартии од вредност (како сопственички, така и должнички).

Од друга страна, во определени периоди, позначителни приливи се остварени врз основа на среднорочни заеми и кредити, при што доминантно учество имаат приливите врз основа на кредити од мултилатералните кредитори (IBRD, IMF, IFC, EBRD) кои исто така не предизвикуваат проблеми од аспект на спроведувањето на монетарната политика.

Еден од најзначајните девизни приливи во банкарскиот систем претставуваше приливот врз основа на девизни депозити заради евро-конверзијата во 2001 година. Имено, воведувањето на еврото во материјален облик на почетокот на 2002 година и потребата од конверзија на “ин валутите” во евра резултираше со пренасочување на девизното штедење од “под перница” во рамките на банкарскиот систем. Сепак, значителното зголемување на девизната ликвидност на банките не резултираше со притисоци за ап्रेसијација на домашната валута, што главно се должи на неколку фактори: а) неизвесност околу повлекувањето на девизните депозити, со што банките водеа исклучително конзервативна политика при пласирањето на овие средства и нивната конверзија во домашна валута и б) воздржаност на економските субјекти од поголеми активности, детерминирана од безбедносната криза од 2001 година.

Табела: Капитална и финансиска сметка на билансот на плаќања (% од БДП)											
вид на трансакција/година	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Капитална и финансиска сметка	-0,51	4,79	6,30	7,21	9,15	7,96	-3,47	0,29	7,02	10,00	3,67
Капитална сметка, нето	0,00	0,89	0,04	0,00	0,00	-0,05	0,00	0,01	0,04	0,22	-0,14
Финансиска сметка, нето	-0,51	3,91	6,26	7,21	9,15	8,01	-3,47	0,28	6,98	9,78	3,81
Директни инвестиции и портфолио инвестиции, нето	0,00	0,71	0,27	0,26	0,86	3,58	0,88	4,88	12,83	2,07	2,11
Директни инвестиции, нето	0,00	0,71	0,21	0,25	0,80	3,57	0,88	4,88	12,82	2,06	2,03
Директни инвестиции во земјата, нето	0,00	0,71	0,21	0,25	0,81	3,57	0,89	4,86	12,85	2,06	2,04
Директни инвестиции во земјата, прилив	0,00	0,71	0,21	0,25	0,82	3,57	0,89	4,98	12,95	2,17	2,10
Директни инвестиции во странство, нето	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,02	-0,03	0,00	-0,01
Портфолио инвестиции, нето	0,00	0,00	0,06	0,01	0,06	0,01	0,00	0,00	0,01	0,01	0,07
Други инвестиции, нето	1,75	4,44	8,24	6,82	8,39	5,92	-0,45	2,78	-3,61	4,24	2,80
Трговски кредити, нето	-3,27	2,89	3,24	1,74	7,16	1,30	0,22	4,11	-1,75	2,20	1,79
Заеми, нето	-3,63	-2,86	0,66	0,94	2,02	6,14	2,12	0,38	-3,12	0,22	0,51
Валуты и депозити, нето	3,23	1,12	1,94	2,58	-1,01	-1,57	-3,28	-3,03	0,62	1,19	0,06
Други, нето	5,42	3,28	2,40	1,55	0,22	0,06	0,49	1,32	0,64	0,64	0,45
Извор: НБРМ и ДЗС											
Обработка: НБРМ											

Расположивите инструменти за управување со приливите се презентирани во одговорот на прашањето 4; оддел I. Режим на движење на капиталот и тековни плаќања; Поглавје 4: Слободно движење на капитал. (04_I_4)

10. Дали е финансискиот систем доволно развиен за да се справи со поголема слобода на движење на капитал? Кои се импликациите за финансиски надзор? Дали постои јасно разграничување на надлежностите на органите задолжени за финансиски надзор? Обезбедете подетални информации.

Одредбите содржани во Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03) овозможуваат значителна либерализација на девизниот режим. Може да се констатира дека законот е во сила веќе две години и за тоа време финансиските институции немаат нарушувања, односно проблеми поради високата либерализација на движењето на капитал. Се разбира дека секогаш постои потреба за континуиран развој на финансискиот систем, со цел конкуренцијата да овозможува сите

финансиски институции да водат прудентна деловна политика, заштитени од потенцијалните ризици од нивното работење.

Финансискиот систем во Република Македонија се состои од следните финансиски институции:

- Банки;
- Штедилници;
- Менувачници;
- Друштва за осигурување;
- Друштва за финансиски лизинг;
- Брокерските друштва;
- Друштво за вршење услуги брз трансфер на пари;
- Македонска берза за хартии од вредност;
- Централен депозитар за хартии од вредност;
- Фондот за осигурување на депозити;

Табела за финансиските институции во РМ со состојба од декември, 2003 год.

		Банки	Штедил- ници	Осигурителни друштва	Брокерски друштва	Друштва за лизинг	Вкупно
		1	2	3	4	5	6
1	Број на институции	21	15	7	10	6	59
2	Број на вработени	4595	129	906	41	9	5551
3	Средства (во мил. денари)	104.875	1.262	12.236	381	524	119.278
	- учество во вк. средства на фин. институции (%)	87,9%	0,01%	10,26%	0,32%	0,44%	
	- учество во БДП (%)	41,16%	0,5%	4,8%	0,15%	0,21%	46,82%

Извор: Министерство за финансии, НБРМ и Комисија за хартии од вредност

Согласно законската поставеност во Република Македонија, јасно се утврдени супервизорските органи за сите финансиски институции, и при тоа јасно се разграничени надлежностите на органите задолжени за финасиски надзор.

Банките, штедилниците, менувачниците и друштвата за вршење услуги брз трансфер на пари се под директен супервизорски надзор на Народна Банка на Република Македонија. Друштвата за осигурување и друштвата за финансиски лизинг се под супервизорски надзор на Министерството за финансии. Македонската берза, Брокерските друштва и Централниот депозитар за хартии од вредност се под надлежност на Комисијата за хартии од вредност.

Иако позитивната законска регулатива е донесена и формирани се адекватни супервизорски органи, во Република Македонија сè уште не се основани инвестициски фондови и пензиски фондови. Реформата на пензискиот систем е во тек и во 2005 година се очекува по пат на тендерска постапка да бидат основани два пензиски фонда како втор задолжителен столб на пензискиот систем. Инвестициските фондови е предвидено да бидат под директен супервизорски надзор на Комисијата за хартии од вредност, а за супервизорскиот надзор на приватните пензиски фондови е задолжена посебна Агенција за супервизија на задолжителното капитално финансирано пензиско осигурување.

Во поглавјето 03, во одговорите на прашањата бр. 18. оддел II, поддоел А, точка 4. (03_II_A_4_18) ; прашањето бр. 6 во оддел II, пододдел В , точка 2 (03_II_B_2_6); и прашањето бр. 1, оддел II, пододдел С, точка 1.(03_II_C_1_1) е подетално елаборирана законската рамка и надлежностите на сите супервизорски тела на финансиските институции во Република Македонија.

Поради големата либерализација на движењето на капиталот, што се овозможи од 2002 година со Законот за девизно работење, супервизорските тела во Република Македонија со своите подзаконски акти утврдуваат критериуми и начин на работа на финансиските институции со цел нивна заштита од девизните ризици.

Доминантно учество во финансискиот систем на Република Македонија имаат банките. Од тие причини најголемиот дел на овој одговор ќе содржи елаборација на банкарската регулатива од аспект на движењето на капитал и заштитата од девизните ризици.

Со цел спроведување на монетарната и девизната политика на Народна банка предвидени се низа прудентни стандарди кои се однесуваат на капиталните трансакции, односно на вложувањата како на резидентите во странство така и на нерезидентите во Република Македонија.

Со Законот за девизно работење извршена е комплетна либерализација на кредитната активност на банките како во делот на одобрувањето на кредити на нерезиденти така и на кредитирањето на резиденти во девизи. Условите кои треба да бидат исполнети при одобрувањето на девизните кредити на резиденти се пропишани во Одлуката за условите и начинот на склучување на кредитните работи во девизи меѓу резиденти ("Службен весник на Република Македонија" бр. 66/02). Прудентните стандарди содржани во Законот за банките и неговите подзаконски акти кои го регулираат преземањето на кредитен ризик од страна на банките еднакво се применуваат на сите кредитни изложености независно дали се работи за денарски, девизни, изложености спрема резиденти или нерезиденти. Во случај на пласирање на средства кај нерезиденти банките, согласно Одлуката за утврдување на методологијата за класификација на активните билансни и вонбилансни позиции на банките според степенот на нивната ризичност ("Службен весник на Република Македонија" бр 21/02-пречистен текст), се задолжени да издвојуваат посебна резерва за ризик на земјата. Стапката на ризик по одделни земји се презентира во посебна листа која за банките ја обезбедува Народна Банка на Република Македонија на квартална основа.

Законот за девизно работење детално ги регулира капиталните трансакции поврзани со работи со хартии од вредност:

- Издавање и воведување на домашни хартии од вредност во странство;
- Вложувања на резиденти во хартии од вредност во странство;
- Издавање и воведување на странски хартии од вредност во Република Македонија;
- Вложувања на нерезиденти во хартии од вредност во Република Македонија; и
- Директните инвестиции врз основа на вложувања во хартии од вредност.

Со цел да се ограничи ризикот кој банките го преземаат со инвестирањето во странски хартии од вредност Народна Банка на Република Македонија има донесено Одлука за определување на видот на хартиите од вредност кои овластените банки можат да ги купуваат и продаваат во странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02). Со оваа Одлука се определуваат квалитативните критериуми на издавачите и кредитниот рејтинг на хартиите од вредност во кои можат да инвестираат банките.

Законот за девизно работење и Одлуката за начинот и условите за работа на нерезиденти со хартии од вредност во Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02, 11/03, 19/03 и 14/04) ги уредуваат условите што нерезидентите треба да ги исполнат за

работа со хартии од вредност во Република Македонија. За сите вложувања на нерезиденти во хартии од вредност со исклучок на случаите од точка 1 од горенаведената Одлука предвидено е нерезидентите задолжително да отвараат старателски сметки кај овластени банки во Република Македонија. Овластените банки кај кои се водат старателските сметки водат евиденција за купените и продадените хартии од вредност. Со цел да се ограничи шпекулативниот карактер на трансакциите на нерезидентите со хартиите од вредност и евентуалните нарушувања на девизниот пазар кои можат да настанат со овие трансакции нерезидентитеот е задолжен:

- да обезбеди изјава дека нема да ги отуѓи купените хартии од вредност во рок од една година од моментот на стекнување;
- да даде овластување на банката старател да му даде налог на Централниот депозитар за хартии од вредност со кој ќе му се наложи кај ови хартии од вредност да се вкнижи забрана за располагање со хартиите од вредност во полза на банката за период од една година.

Доколку не се обезбедат горенаведените изјави или овластувања, овластената банка е должна за состојбата на хартиите од вредност за која е старател да купи право за обезбедување на девизи кај Народна Банка на Република Македонија. Вредноста на купените права треба во секој момент да биде најмалку еднаква на состојбата на хартиите од вредност. Правата се 3-месечни и можат да се искористат секој работен ден во текот на кварталот, а премијата за купување на истите ја определува гувернерот на Народна Банка на Република Македонија. Купените права може да се искористат само за девизен одлив во странство само при истовремено намалување на состојбата на хартиите од вредност на инвеститорот во текот на кварталот.

Следењето на изложеноста на банките спрема ризикот од промената на девизни курсеви што произлегува од изложеноста на банките (отворените долги или кратки позиции) во поедини валути се врши со Одлуката за утврдување и пресметување на отворени девизни позиции на банките ("Службен весник на Република Македонија" бр. 103/01-пречистен текст). Оваа регулатива е прудентно средство за следење на ризичните изложености на банките и минимизирање на ризиците што можат да настанат како резултат на значајни поместувања во девизните курсеви на поединечните валути, во кои банките имаат отворени позиции, во однос на денарот. Согласно оваа Одлука отворената девизна позиција по одделна валута може да изнесува најмногу до 20% од гарантниот капитал на банка, со исклучок на отворената девизна позиција во евро којашто може да изнесува најмногу до 30% од гарантниот капитал на банка, отворената агрегатна девизна позиција може да изнесува најмногу до 50% од гарантниот капитал на банка, а отворената кратка девизна позиција во одделна валута и агрегатната кратка отворена девизна позиција не може да биде повисока од 10% од гарантниот капитал на банка. Во смисла на Одлуката за методологијата на утврдување на ризично пондерирана актива на банките ("Службен весник на Република Македонија" бр. 50/01), заради обезбедување на соодветно ниво на капитал за покривање на ризикот од девизниот курс, во пресметката на показателот за адекватноста на капиталот се зема во предвид и агрегатната отворена девизна позиција, утврдена согласно Одлуката за утврдување и пресметување на отворените девизни позиции на банките.

Како резултат на либерализацијата на девизниот режим, во текот на 2003 година беше воведена обврска на банките за издвојување и одржување на задолжителна резерва во девизи. Оваа обврска беше воведена со Одлуката за задолжителна резерва на банките во девизи ("Службен весник на Република Македонија" бр. 19/03 и 89/04). Со оваа Одлука како основица за пресметка на задолжителната резерва се девизните обврски на банките кон резидентите и нерезидентите. Стапката на задолжителна резерва во девизи воведена со оваа Одлука изнесува 7,5%, се пресметува месечно секој 10-ти во месецот, а се издвојува во евра на посебна девизна сметка кај НБРМ.

Сите претходно наведени подзаконски акти со кои дополнително се уредуваат одредбите на Законот за девизно работење, како и прудентните супервизорски стандарди овозможуваат

прudentна рамка со која се ограничуваат можностите банките како доминантни субјекти во рамките на финансискиот систем да преземаат високи ризични изложености во услови на либерализиран девизен режим посебно во делот на капиталните трансакции.

Она што недостасува на постојната законска рамка е прudentна регулатива со која ќе се уреди изложеноста на банките на пазарниот ризик и ризикот на каматните стапки кој може да произлезе од вложувањата како во домашни така и во странски сопственички и должнички хартии од вредност и вклучувањето на квантитативните показатели за изложеноста спрема овие ризици во методологијата за пресметка на стапката на адекватност на капиталот како генерален показател за солвентната позиција на банките.

Согласно Законот за девизно работење, друштвата за осигурување, пензиските фондови, Фондот за осигурување на депозити и инвестиционите фондови можат да вложуваат во хартии од вредност во странство. Условите кои треба да ги исполнуваат издавачите и кредитниот рејтинг на хартиите од вредност во кои можат да вложуваат друштвата за осигурување, пензиските фондови, Фондот за осигурување на депозити и инвестиционите фондови се уредени со законите со кои се регулира работењето на овие институции, а кои во голема мера не отстапуваат од критериумите пропишани со Одлука за определување на видот на хартиите од вредност кои овластените банки можат да ги купуваат и продаваат во странство.

Од останатите финансиски институции, ќе ги споменеме уште друштвата за осигурување. Согласно Законот за супервизија на осигурувањето ("Службен весник на Република Македонија" бр. 27/02 и 98/02), друштвата се обврзани да извршат приспособување на вложувањата на средствата кои ги покриваат техничките резерви, а кои се изложени на ризик од потенцијални загуби поради промена на каматните стапки, флукуации на девизниот курс, кредитен ризик и други пазарни ризици, со обврските кои произлегуваат од договорите за осигурување на кои влијаат овие промени. Исто така, при вложувањата на средствата кои ги покриваат техничките резерви, друштвото за осигурување е должно да ја земе во предвид пристигнатоста на своите обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување. Покрај тоа, друштвото за осигурување може да ги приспособи своите вложувања на средствата кои ја покриваат математичката резерва со своите обврски кои произлегуваат од договорите за осигурување, чии износи зависат од флукуацијата на девизниот курс на странските валути само до 80%.

Видовите на дозволени вложувања на друштвата за осигурување се детално обработени во одговорот на прашањето бр. 2. во оддел II, пододдел В, точка 4. од Поглавјето 3 од прашалникот. (види 03_II_V_4_2)

Обемот и видовите на вложувањата на средствата на капиталните пензиски фондови и инвестиционите фондови се подетално елаборирани во прашањето бр. 11, оддел I, од Поглавјето 4. (види 04_I_11)

11. Дали значителен прилив на капитал дава можност за побалансирано отварање на капиталните сметки преку овозможување на граѓаните да инвестираат во странство? Во тој контекст кои правила на вложување се применуваат на институционални вложувачи (на пр. пензиски фондови) со оглед на вложувања во хартии од вредност на странски издавачи?

Поголемиот прилив на девизни средства значи и поголема капитална сметка, што во услови на ниска акумулација на домашен капитал дава можност за полесна либерализација (или менаџирање) на одливот од капиталната сметка и за инвестиции надвор.

Согласно Законот за девизно работење, друштва за осигурување, пензиските и инвестиционите фондови, како институционални инвеститори во Република Македонија, можат да купуваат хартии од вредност во странство согласно законите кои го регулираат нивното работење.

По истекот на првата етапа од ССА, и останатите резиденти (граѓаните и претпријатијата) ќе можат да вложуваат во странски хартии од вредност во странство.

Во Република Македонија во моментот функционираат само 9 друштва за осигурување како институционални инвеститори. Инвестиционата политика на друштвата за осигурување, вклучувајќи ги и законските критериуми и лимити за вложување во странски хартии од вредност, е детално елаборирана во одговорот на прашањето бр. 2, оддел II, пододдел В, точка 4 - од поглавјето 3. (види 03_II_B_4)

Во 2005 год ќе бидат основани и двата пензиски фонда како втор задолжителен столб на пензискиот систем. Согласно Законот за задолжително капитално финансирано пензиско осигурување, член 105, ("Службен весник на Република Македонија" бр. 29/02, 85/03 и 40/04) утврдени се хартиите од вредност во кои пензиските фондови можат да инвестираат во странство и тоа:

1. обврзници и други хартии од вредност издадени од странски влади и централни банки на државите-членки на Европската унија, Јапонија или САД;
2. должнички хартии од вредност кои имаат рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции, издадени од недржавни, странски компании или банки од државите-членки на ЕУ, Јапонија или САД;
3. акции издадени од странски компании или банки кои имаат рејтинг препорачлив за инвестирање според меѓународни кредитни рејтинг агенции, со кои се тргува на главните берзи во државите-членки на ЕУ, Јапонија или САД;
4. документи за удел, акции и други хартии од вредност издадени од овластени инвестициони фондови со седиште во држава-членка на ЕУ, Јапонија или САД што инвестирале претежно во акции кои котираат на берзите во тие држави

Вложувањата во одделни видови странски инструменти подлежат на следниве ограничувања согласно член 107 од законот:

- најмногу 20% од вредноста на средствата на пензискиот фонд можат да се вложуваат во инструменти на странски издавач надвор од Република Македонија. Во рамките на ова ограничување најмногу 5% од вредноста на средствата на пензискиот фонд можат да се вложуваат во инструменти наведени во точката 2 и најмногу 5% од вредноста на средствата на пензискиот фонд можат да се вложат во инструменти наведени во точките 3 и 4;
- средствата на пензискиот фонд може да се инвестираат во хартии од вредност од ист издавач најмногу до 10% од номиналната вредност на поединечна хартија од вредност издадена од тој издавач.

Агенцијата за супервизија на капитално финансирано пензиско осигурување со Правилник за инвестирање на средствата на пензиските фондови ("Службен весник на Република Македонија" 44/04) подетално го регулира квалитетот на хартиите од вредност во кои можат да се вложуваат средствата на пензиските фондови; државите или групите држави во кои може да се инвестираат средствата на пензиските фондови и највисоките износи на вложување во една компанија односно трговско друштво или во еден инструмент во кои може да се инвестираат средствата на пензиските фондови.

Законот за инвестициони фондови ("Службен весник на Република Македонија" бр. 09/00) не регулира посебни ограничувања за вложувања на средствата на инвестиционите фондови во странски хартии од вредност. Законот согласно член 14 дава ограничувања на вложувањата кои се однесуваат како за домашните така и за странските хартии од вредност, и тоа:

- фондот не смее да вложува повеќе од 20% од вредноста на неговиот имот во хартии од вредност на еден издавач;

- фондот може да стекнува најмногу до 20% од вкупниот број издадени акции на еден издавач
- фондот може да стекнува најмногу до 15% од вкупната номинална вредност на должничките хартии од вредност издадени од еден издавач;
- фондот не може да инвестира повеќе од 15% од вкупниот број на акции издадени од еден издавач и повеќе од 10% од вкупната номинална вредност на должничките хартии од вредност издадени од еден издавач.

12. Објаснете ја детално природата и обемот на ограничување за стекнување на недвижности од странци во вашата земја.

1. Со една од темелните вредности на основните одредби од Уставот на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр.52/91) определено е дека во Република Македонија (член 8 став 2) слободно е се што со уставот и закон не е забрането. Со Уставот на Република Македонија определено е дека во Република Македонија странско лице може да стекне право на сопственост под услови утврдени со закон (член 31). Во однос на недвижностите, во корелација со оваа уставна одредба се уставните одредби од член 56 став 1 и 3 и член 30 став 2.

Имено според членот 56 став 1 од Уставот на Република Македонија, сите природни богатства на Републиката, растителниот и животинскиот свет, добрата во општа употреба како и предметите и објектите од особено културно и историско значење определени со закон се добра од општ интерес за Републиката и уживаат посебна заштита. Според ставот 3 на истиот член, со закон се уредуваат начинот и условите под кои определени добра од општ интерес за Републиката можат да се отстапат на користење.

Според членот 30 став 2 од Уставот на Република Македонија, сопственоста создава права и обврски и служи за добро на поединецот и на државата.

Стекнувањето на правото на сопственост на недвижности на домашни и од странски лица во РМ, регулирано е со повеќе закони.

Законот за сопственост и други стварни права ("Службен весник на Република Македонија" бр. 18/01), претставува системски закон (*lex generalis*) кој го уредува прашањето на сопственоста на недвижностите и другите стварни права на генерален начин, при ова законот начелно го решава прашањето на правата на сопственоста на недвижностите но за одредени ствари упатува на решавање на правата на сопственост со посебен закон (*lex specialis*). Овој закон и посебните закони во корелација со Уставот на РМ, градат систем во однос на стекнувањето и ограничувањата на правата на сопственост на недвижности како за домашни така и на странски лица.

Во градењето на системот на правата и ограничувањата на стекнувањето на сопственоста во однос на недвижностите, правата на странците се изедначени со правата на домашните лица, но за одредени недвижности има разлики (ограничувања за странските лица) кој зависат од природата на недвижноста или од постоење на реципроцитет во однос на стекнувањето на правото на сопственост.

Во Република Македонија кога постои право да се стекне сопственост на определена недвижност, при стекнувањето на правото нема квантитативни ограничување.

2. Во правниот систем на Република Македонија од областа на сопственоста, согласно Законот за сопственост и други стварни права и според другите посебни закони, постојат недвижности кои можат да бидат исклучиво во државна сопственост односно не можат да бидат предмет на правото на сопственост од страна на домашни и странски физички и правни лица (со позитивните прописи е определено дека тоа е во општ односно јавен интерес). Така,

домашните и странските лица не можат да бидат носители на правата на сопственост на стварите во општа употреба, јавните патишта, водите, водотеците и езерата, на шуми во државна сопственост (освен кога се врши замена на шума во државна сопственост со шума во приватна сопственост на домашни лица заради окрупнување на комплексите) и на земјоделско земјиште во државна сопственост (освен кога се врши замена на земјоделско земјиште во државна сопственост со земјоделско земјиште во приватна сопственост на приватни лица под услови определени со закон).

Според Законот за сопственост и други стварни права ("Службен весник на Република Македонија" бр.18/01), стварите во општа употреба (улицы, патишта, мостови, плоштади, паркови) се ствари во државна сопственост кои ги користат сите физички и правни лица (член 16, ст. 4).

Според Законот за јавните патишта ("Службен весник на Република Македонија" бр.26/96, 40/99, 96/00, 29/02 и 68/04), јавните патишта се добра во општа употреба и се во државна сопственост (член 2, став 1 и 2).

Согласно Законот за водите ("Службен весник на Република Македонија" бр.4/98 и 19/00), водите, водотеците и езерата како добра од општ интерес на Република Македонија уживаат посебна заштита утврдена со овој закон и се во државна сопственост (член 2).

Според Законот за шуми ("Службен весник на Република Македонија" бр.47/97 и 7/00 и 89/04), шумите во државна сопственост се добра од општ интерес за Република Македонија и уживаат посебна заштита, имаат третман на земјоделско земјиште и врз нив не може да се стекнува право на сопственост.

Во однос на наведените недвижности, странските физички и правни лица имаат еднаква правна положба во однос на домашните лица бидејќи двете категории се исклучени од можноста за стекнување на правото на сопственост.

3. Странските лица во Република Македонија, за разлика од домашните лица, не можат да стекнуваат право на сопственост на следниве видови недвижности: градежно земјиште, земјоделско земјиште и шуми во приватна сопственост.

Според Законот за сопственост и други стварни права (член 245 и 246), Законот за градежно земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/01 и 97/01) и Законот за земјоделско земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр. 25/98, 18/99 и 2/04), странски физички и правни лица не можат во Република Македонија да стекнуваат право на сопственост на земјиште (градежно и земјоделско).

На градежното земјиште странски лица имаат право на долготраен закуп за изградба на деловни згради и деловни простории и станбени згради и станови, врз основа на согласност на министерот за правда, по претходно прибавено мислење од министерот надлежен за урбанизам и градежништво и министерот за финансии, а на земјоделското земјиште право на долготраен закуп врз основа на согласност на министерот за правда, по претходно прибавено мислење од министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и министерот за финансии.

Кај стекнувањето на правото на долготраен закуп на градежно и земјоделско земјиште услов е постоење на реципроцитет предвиден во Законот за сопственост и други стварни права, кој го утврдува министерот за правда.

4. Според Законот за шумите ("Службен весник на Република Македонија" бр.47/97, 07/00 и 89/04), странски физички и правни лица не можат во Република Македонија да стекнуваат право на сопственост на шумите.

Според Законот за земјоделско земјиште ("Службен весник на Република Македонија" бр. 25/98, 18/99 и 02/04), странските лица не можат да стекнуваат право на сопственост на земјоделско земјиште во државна и во приватна сопственост.

Со Законот за заштита на природата ("Службен весник на Република Македонија" бр. 67/04), странските лица не можат да стекнуваат право на сопственост над недвижности кои се наоѓаат во заштитените подрачја на природата.

5. Во правниот систем на Република Македонија постои состојба кога странски физички и правни лица во правото на стекнувањето на недвижности се изедначени со домашните лица, но стекнувањето на ваквото право може да се оствари само ако странските физички односно правни лица се основачи (основаат) правно лице регистрирано во Република Македонија како домашно правно лице.

13. Опишете ги прашањата кои се опфатени со плановите за крајна либерализација на вложувањата во недвижности, односно нагласете ја разликата, ако е потребно, помеѓу земјоделските, шумските, индустриски, и станбените (урбани, рурални, крајбрежни) заштитени подрачја. Каков напредок е остварен за воспоставување на регистер на земјиште?

1. Темелни вредности, според член 8, став 1 на Уставот на Република Македонија ("Службен весник на Република Македонија" бр. 52/91), меѓу другото се: Правна заштита на сопственоста; слобода на пазар и претприемаштво; почитување на општо прифатените норми на меѓународното право. При ова во Република Македонија слободно е се што со Уставот и закон не е забрането (членот 8 став 2).

Според член 30 став 1 од Уставот на РМ се гарантира правото на сопственост и правото на наследување.

Според член 30, став 2 од Уставот на РМ никому не можат да му бидат одземени или ограничени сопственоста и правата кои произлегуваат од неа освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон.

Според член 30, став 3 од Уставот на РМ, во случаи на експропријација на сопственоста или во случај на ограничување на сопственоста се гарантира правото на надомест кој не може да биде понизок од пазарната вредност.

Според член 30 (став 2) од Уставот на РМ, сопственоста создава права и обврски и служи за добро на поединецот и државата.

Со Уставот на РМ е определено дека во Република Македонија странско лице може да стекне право на сопственост под услови утврдени со закон (чл. 31). Ова значи дека правото на сопственост за странските лица се стекнува согласно закон.

Законот за сопственост и други стварни права ("Службен весник на Република Македонија" бр.18/01), претставува системски закон (*lex generalis*) кој го уредува прашањето на сопственоста на недвижностите и другите стварни права на генерален начин, при што законот начелно го решава прашањето на правата на сопственоста на недвижностите но за одредени ствари упатува на решавање на правата на сопственост со посебен закон (*lex specijalis*). Овој закон и посебните закони во корелација со Уставот на РМ, градат систем во однос на стекнувањето и ограничувањата на правата на сопственост на недвижности како за домашни така и за странски лица.

2. Во Република Македонија можни се вложувања во недвижности од страна на домашни и странски физички и правни лица во: градежно земјиште; земјоделско земјиште; шуми; патишта; станбен простор (станови); деловен простор (административен и стопански простор); минерални сировини; води; комерцијални дејности; енергетика.

Вложувањата можат да бидат со стекнување во сопственост на недвижности доколку постои законски основ за стекнување на правото на сопственост и со стекнување на долготраен закуп, концесија, закуп и плодотување.

Вложување во недвижности на домашни физички и правни лица

Домашните правни и физички лица можат да вложуваат во:

- градежно земјиште, со стекнување во сопственост, долготраен закуп, концесија и закуп;
- земјоделско земјиште, со стекнување во сопственост кога вложувањето (стекнувањето) се врши врз земјоделско земјиште во приватна сопственост (бидејќи земјоделското земјиште во државна сопственост не може да се отуѓува), со стекнување на долготраен закуп, концесија, закуп и плодотување;
- шуми, со стекнување во сопственост кога вложувањето (стекнувањето) се врши врз шуми во приватна сопственост (бидејќи шумите во државна сопственост не се предмет на продажба), а стекнувањето на сопственост на државна шума може да се изврши само во случај на замена со приватна шума заради окрупнување на шумски комплекси во државна сопственост, и вложување по пат на концесија согласно одредбите од Законот за концесија;
- патишта, со стекнување по пат на концесија за изградба и користење на автопат, дел од коловоз на автопатот или на дел од патен појас на јавен пат;
- станбен простор (станови), со стекнување во сопственост и со закуп;
- деловен простор (административен и стопански простор), со стекнување во сопственост и со закуп;
- води, со стекнување на концесија;
- минерални сировини, со стекнување на концесија;
- вршење на комунални дејности, со стекнување на концесија;
- дејностите од областа на енергетиката односно производство, пренесување и дистрибуција на електрична енергија, меѓународен транспорт на сурова нафта преку нафтовод, производство, транспорт и дистрибуција на природен гас и производство, пренесување и дистрибуција на топлинска и геотермална енергија, врз основа на дозвола (концесија), а изградбата на објекти за вршење на одделни дејности од областа на енергетиката по пат на вложување на средства може да се врши врз основа на договор меѓу Владата на Република Македонија и вложувачот, кои за таа цел во Република Македонија основа посебно трговско друштво;
- изградбата, користењето, одржувањето и заштитата на пловните патишта, пристаништа, зимовници, сидришта и капаишта на предлог на министерот за транспорт и врски, Владата на Република Македонија може да го даде со одобрение (концесија), доколку домашното правно или физичко лице имаат потребен капитал и располагаат со кадровски потенцијал и опрема за успешно извршување на работите што се предмет на концесија.

Вложувања во недвижности на странски физички и правни лица

Странските физички и правни лица можат да вложуваат во:

- градежно земјиште, со стекнување право на долготраен закуп (до 99 години) за изградба на деловни згради и деловни простории и станбени згради и станови на територијата на Република Македонија, (врз основа на согласност на министерот за правда, по претходно прибавено мислење на министерот надлежен за урбанизам и градежништво и министерот за финансии под услови на реципроцитет) и по пат на концесија. При ова странските лица не стекнуваат право на сопственост на градежното земјиште туку само на објектите;

- земјоделско земјиште, со стекнување право на долготраен закуп на земјоделско земјиште, врз основа на согласност на министерот за правда, по претходно прибавено мислење на министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство и министерот за финансии под услови на реципроцитет, по пат на концесија и закуп. Вложувања во овој вид на недвижност, со стекнување право на сопственост странските правни и физички лица не можат да имаат;
- шуми, со стекнување на концесија;
- патишта, со стекнување по пат на концесија за изградба и користење на автопат, дел од коловоз на автопатот или на дел од патен појас на јавен пат;
- станбен простор (станови), со стекнување право на сопственост на стан или станбена зграда под услови на реципроцитет, и по пат на закуп, додека странските правни лица можат да вложуваат и по пат на долготраен закуп;
- деловен простор (административен и стопански простор), под услови на реципроцитет со стекнување на право на сопственост и право на долготраен закуп;
- води, со стекнување на концесија;
- минерални сировини, со стекнување на концесија;
- вршење на комунални дејности, со стекнување на концесија;
- дејностите од областа на енергетиката односно производство, пренесување и дистрибуција на електрична енергија, меѓународен транспорт на сурова нафта преку нафтовод, производство, транспорт и дистрибуција на природен гас и производство, пренесување и дистрибуција на топлинска и геотермална енергија, врз основа на дозвола (концесија), а изградбата на објекти за вршење на одделни дејности од областа на енергетиката по пат на вложување на средства може да се врши врз основа на договор меѓу Владата на Република Македонија и вложувачот, кои за таа цел во Република Македонија основа посебно трговско друштво;
- изградбата, користењето, одржувањето и заштитата на пловните патишта, пристаништа, зимовници, сидришта и капалишта на предлог на министерот за транспорт и врски, Владата на Република Македонија може да го даде со одобрение (концесија), доколку странското правно или физичко лице имаат потребен капитал и располагаат со кадровски потенцијал и опрема за успешно извршување на работите што се предмет на концесија.
- Давањето на концесија на странски физички и правни лица е уредено со Законот за концесија ("Службен весник на Република Македонија" бр.25/02, 24/03), според кој концесионери можат да бидат странските правни лица, со подружница запишана во трговскиот регистар на Република Македонија, доколку тоа е утврдено со посебен закон (член 7).
- Концесијата се дава во согласност со Законот за концесија имајќи ги предвид посебните закони со кој се третира концесиското добро.

Странско лице не може да биде сопственик на недвижност, која поради заштита на интересите и безбедноста на Република Македонија, со закон е прогласена за подрачје на кое странски лица немаат право на сопственост, освен ако со закон поинаку не е определено.

Значајно е да се истакне кога се во прашање странските физички и правни лица и неможноста за директно стекнување право на сопственост на градежно и земјоделско земјиште, постои можност условно кажано и индиректен начин на стекнување на правото на сопственост на овој вид недвижност доколку основач на трговско друштво во Република Македонија е нерезидент (странско лице) со целосен или делумен удел во друштвото, при што трговското друштво има третман на домашно правно лице, со сите права и обврски што во правниот промет ги имаат трговските друштва. Ова значи дека нерезидентите кои во сопственост имаат домашни трговски друштва, можат да стекнуваат право на сопственост како и домашните лица, односно нема ограничување за стекнување право на сопственост на овој вид недвижност.

3. Во правниот систем на Република Македонија од областа на сопственоста, согласно Законот за сопственост и други стварни права и според другите секторски закони, постојат недвижности кои можат да бидат исклучиво во државна сопственост односно не можат да

бидат предмет на правото на сопственост од страна на домашни и странски физички и правни лица.

Така, според Законот за сопственост и други стварни права ("Службен весник на Република Македонија" бр. 18/01), стварите во општа употреба (улици, патишта, мостови, плоштади, паркови) се ствари во државна сопственост кои ги користат сите физички и правни лица (член 16, ст. 4).

Според Законот за јавните патишта ("Службен весник на Република Македонија" бр.26/96, 40/99, 96/00, 29/02 и 68/04), јавните патишта се добра во општа употреба и се во државна сопственост (член 2, став 1 и 2).

Согласно Законот за водите ("Службен весник на Република Македонија" бр. 04/98 и 19/00), водите, водотеците и езерата како добра од општ интерес на Република Македонија уживаат посебна заштита утврдена со овој закон и се во државна сопственост (член 2).

Во однос на наведените недвижности, странските физички и правни лица имаат еднаква правна положба во однос на домашните лица бидејќи двете категории се исклучени од можноста за стекнување на правото на сопственост.

4. Заради либерализација на стекнувањето на правото на сопственост на градежното земјиште и вложувањата во оваа недвижност во фаза на донесување е Законот за приватизација и закуп на градежното земјиште во државна сопственост.

Со овој закон ќе се изврши приватизација на градежното земјиште, кое што во најголем дел сеуште е во државна сопственост и на кое постои право на користење на правни и физички лица (а не и право на сопственост), што ќе овозможи слободен промет на ова земјиште и ќе се дадат стимулативни можности за вложувања во градежното земјиште.

5. Стекнувањето на правото на сопственост е во корелација со членот 56 став 1 од Уставот на Република Македонија, според кој: "Сите природни богатства на Републиката, растителниот и животинскиот свет, добрата во општа употреба како и предметите и објектите од особено културно и историско значење определени со закон се добра од општ интерес за Републиката и уживаат посебна заштита".

Поради тоа, за определен вид на недвижности стекнувањето на правото на сопственост е ограничено и се регулира од страна на државата во случаите кога тие недвижности се добра од општ интерес (јавен интерес) и во однос на нив државата го задржува правото да врши определени ограничувања и режим на користење.

6. Основ за регистрирање на земјиштето и другите недвижности на него (згради, помошни и други објекти и на просториите во нив - становите, деловните и други помошни простории) е Законот за премер, катастар и запишување права на недвижностите ("Службен весник на Република Македонија" бр. 27/86 и 17/91).

Регистрацијата на земјиштето и другите недвижности се врши на систематизиран начин.

Прво се врши катастарски (заедно со топографски) премер на земјиштето и другите недвижности и собирање на податоци за намена на земјиштето и објектите, податоци за бонитет - економската снага на земјиштето и други податоци како и податоци за потенцијалните иматели (сопственици) на недвижностите. По спроведена стручна и компјутерска обработка на собраните податоци за недвижностите се врши јавно излагање на податоците со утврдување и запишување (регистрирање) на правата на недвижностите (прва регистрација) во систематизирана постапка која трае од неколку месеци до 2 и 3 години, во зависност од големината на територијалната единица.

По завршување на оваа постапка за секоја катастарска општина посебно, се востановува т.н. "катастар на недвижности" и неговата примена се објавува во Службен весник.

Катастарот на недвижности како јавна книга за недвижностите и правата над нив е обединета - единствена и базична евиденција за недвижностите и за правата на недвижностите, која има конститутивен карактер во однос на правата на недвижностите. Имотниот лист од катастарот на недвижностите е доказ за сопственост и другите стварни права.

Во периодот од донесувањето на Законот во 1986 година, па заклучно до 1991 година, се спроведувани пилот проекти. Организиран приод на запишување права на недвижностите е спроведен врз основа на "Среднорочна програма за премер, катастар и запишување права (прва регистрација) на недвижностите 1991-2002". Остварен е напредок во регистрацијата од околу 45% од вкупната површина на територијата на Република Македонија, а во областа на премерот тој процент е околу 95%. Остварена е целосна дигитализација на атрибутниот дел од катастарските податоци, и делумна дигитализација (20%) на катастарските мапи.

Согласно проектот на Светска банка "Катастар и регистрација на недвижностите" до крајот на 2010 година треба да се изврши прва регистрација на сопственичките и други стварни права на недвижностите на целата територија на државата.

Се превземаат организациони, законски и други мерки за подобрување на регулативата и поедноставување и динамизирање на процедурите за првата регистрација и за скратување на рокот потребен за преносот на правата на недвижностите во јавната книга.

Во постапка се нови законски решенија со кои се предвидува воведување на поединечно запишување на правата на недвижностите, по барање на странките, а кое ќе се однесува на подрачја на кои не е востановена јавната книга за сопственост на недвижностите. Исто така, ќе се воведат приватна пракса во областа на премерот и одржувањето на промените на податоците од премерот на недвижностите. Се предвидува целосна дигитализација и на нумеричките податоци, катастарските мапи и збирката на правни исправи - да заврши целосно до 2010 година. Во постапка е востановување електронски катастар и регистрација односно основање на целосно автоматизиран Геодетско-Катастарски-Информациони Систем (ГеоКИС) за геопросторните и други податоци за недвижностите и нејзина "он лајн" достапност до корисниците и граѓаните. До 2010 година се планира воведување на целосен електронски пренос на правата на недвижностите и електронска достапност до исправите за фактите содржани во катастарот на недвижностите како јавна книга. Се превземаат мерки за институционално јакнење на службите за регистрација и перманентно стручно оспособување и усовршување и обука на човечките ресурси во функција на современо и целосно сервисирање на потребите на граѓаните во оваа област.

7. Во Република Македонија, согласно Уставот и посебните закони со кои се регулираат правата во однос на недвижностите, постојат нормативно-правни претпоставки кои овозможуваат висок степен на либерализација за вложувања во недвижности.

14. Дали постојат договори за инвестирање со трети земји кои обезбедуваат предосновачки пристап до инвестициите? Со кои земји се склучени договори за инвестирање? Обезбедете релевантни информации за датите на ратификување, почетни услови на договорите, постапки за автоматско обновување и периоди за кои постојат стекнатите права. Дали ваквите договори вклучуваат клаузула за регионално економско интегрирање во организации? Кои сектори се исклучени (пр. авијација, поморски сообраќај, рибарство, аудиовизуелен сектор итн.) од овие договори?

Република Македонија досега има склучено 26 билатерални договори за поттикнување и заемна заштита на инвестиции кои се стапени во сила, 3 Договори кои се ратификувани од страна на Парламентот на Република Македонија, а сеуште не се стапени во сила и 5 Договори кои се парафирани од страна на експертските тимови, но не се потпишани од официјалните државни потписници.

Во прилог се доставува табелата на 29-те стапени во сила, односно ратификувани Договори. Од аспект на времето на важење на договорите, роковите варираат од 10 до 20 години, со што се остава можност за автоматско продолжување на важењето на договорите за 10-20 години, освен доколку една година, а во некои случаи шест месеци, пред истекот на важење на договорот едната од државите потписнички не ја извести втората држава за намерата од откажување на договорот. Известувањето за откажување на договорот стапува во сила и Договорот се смета за откажан по истекот на една година, а во некои случаи шест месеци, од денот кога другата договорна страна го примила по дипломатски пат известувањето за откажување на договорот.

Согласно договорите секоја договорна држава мора да обезбеди **фер и еднаков** третман на инвестициите на инвеститорите од другата договорна држава на нејзината територија.

Билатералните договори за поттикнување и взаемна заштита на инвестициите во својата содржина не ги набројуваат секторите во кои не е дозволено нерезидент да инвестира. Имено, договорите се повикуваат на националните законодавства, односно ги респектираат законските рестрикции кои важат за одредени сектори во поединечните држави. Во законодавството на Република Македонија има одредени сектори/дејности кои се исклучуваат од овие договори, како на пример воената индустрија, движење и трговија со оружје, движење и трговија со наркотици, заштита на историски знаменитости и културни богатства, заштита на здравјето на луѓето, заштита на шумите и водите. За подетално запознавање на постојните рестрикции за инвестирање на нерезиденти, од голема корист е анекс на табелата која се доставува за одговарање на прашањето бр.1 во оддел I од поглавјето 4.

Договорите не опфаќаат клаузула за регионално економско интегрирање во организации.

Склучени билатерални Договори за поттикнување и заемна заштита на инвестиции

Држава	Датум на склучување (потпишување)	Датум на ратификација	Датум на стапување во сила	Период на важење, кој автоматски се продолжува	Објавен во Сл.Весник бр.
1.Република Хрватска	06.07.1994 год.	15.03.1995 год.	04.11.1995 год.	10 год	17/95
2..Република Турција	14.07.1995 год.	30.01.1997 год	27.10.1997 год.	10 год	5/97
3. Република Словенија	05.06.1996	26.09.1996 год	21.09.1999 год.	10 год	55/96
4.Сојузна Република Југославија	04.09.1996 год.	18.12.1996 год	22.07.1997 год.	10 год	69/96
5.СР Германија	10.09.1996 год.	19.02.1997 год	17.09.2000 год.	10 год	8/97
6. Швајцарија	26.09.1996 год.	19.02.1997 год	06.05.1997 год.	10 год	8/97
7. Република Полска	28.11.1996 год.	02.04.1997 год	22.04.1997 год.	10 год	17/97
8.Република Италија	26.02.1997 год.	09.07.1997 год	28.05.1999 год.	10 год	34/97
9.Народна Република Кина	09.06.1997 год.	18.09.1997 год	01.11.1997 год.	10 год	49/97
10. Руска федерација	21.10.1997 год.	03.02.1998 год	09.07.1998 год	10 год	7/98
11. Малезија	11.11.1997 год.	05.02.1999 год	17.03.1999 год.	10 год	7/99
12.Република Албанија	04.12.1997 год.	18.03.1998 год	03.04.1998 год.	10 год	15/98

13. Демократска Народна Република Кореја	15.12.1997 год.	18.03.1998 год	30.04.1998 год.	10 год	15/98
14. Република Франција	29.01.1998 год.	25.03.1998 год	31.03.2000 год.	10 год	16/98
15. Украина	02.03.1998 год.	28.04.1998 год	25.03.2000 год	10 год	21/98
16. Кралство Шведска	07.05.1998 год.	25.06.1998 год	01.10.1998 год	20 год	31/98
17. Кралство Холандија	07.07.1998 год.	25.08.1999 год	01.06.1999 год.	15 год	13/99
18. Белгиско-Луксембуршка економска унија	16.02.1999 год.	15.04.1999 год	04.11.2002 год.	10 год	23/99
19. Република Бугарија	22.02.1999 год.	15.04.1999 год	05.06.1999 год.	10 год	23/99
20. Република Кина	09.06.1999 год	14.07.1999 год	09.06.1999 год.	10 год	44/99
21. Романија	12.06.2000 год.	23.01.2002 год	13.02.2002 год	10 год	7/02
22. Република Финска	25.01.2001 год.	23.01.2003 год	22.03.2002 год	10 год	7/02
23. Босна и Херцеговина	15.02.2001 год.	23.01.2002 год	25.10.2001 год	20 год	7/02
24. Република Австрија	28.03.2001 год.	23.01.2002 год	14.04.2002 год.	10 год	7/02
25. Република Унгарија	13.04.2001 год.	24.01.2002 год	14.03.2002 год.	10 год	12/02
26. Република Чешка	21.06.2001 год.	23.01.2002 год	20.09.2002 год	10 год	7/02

Склучени билатерални Договори за поттикнување и заемна заштита на инвестиции кои не се стапени во сила

Држава	Датум на склучување (потпишување)	Период на важење, кој автоматски се продолжува	Датум на ратификација	Објавен во Сл. Весник бр.
1. Република Египет	22.11.1999 год.	10 год	27.01.2000 год	07/00
2. Исламска Република Иран	12.07.2000 год.	10 год	23.01.2002 год	7/02
3. Република Белорусија	20.06.2001 год.	10 год	20.06.2002 год	47/02

Парафирани, а не потпишани билатерални Договори за поттикнување и заемна заштита на инвестиции

Држава	Датум и место на парафирање
1. Република Грција	18 март 1997 год., Атина
2. Велика Британија и Северна Ирска	14 и 15 октомври, 1999 год., Лондон
3. Република Узбекистан	27 и 28 октомври 1999 год., Ташкент
4. Кралство Данска	13 Јули 2000., во Скопје
5. Кувајт	12.06.2003 год, Скопје

II. СИСТЕМ НА ПЛАЌАЊА

1. Дали финансиските институции имаат обврска да ги известуваат своите клиенти за условите за извршување на меѓународни дознаки? Ако да, за кои?

НБРМ ги пропишува условите и начинот на вршење на платниот промет со странство, согласно со Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03). За таа цел, НБРМ донесе Одлука за начинот на вршење на платен промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02) и Упатство за начинот на вршење на платниот промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 79/02 и 98/02), во кои се утврдени временските лимити за извршување на меѓународните плаќања и начинот на информирање на клиентите.

Врз основа на оваа регулатива и деловната етика, финансиските институции донесуваат интерни одлуки за условите за извршување на платниот промет со странство и висината на надоместот. Одредени елементи од тие одлуки се составен дел од договорот кој се склучува со клиентот кој не е физичко лице за извршување на работите на платниот промет и кредитните работи со странство. Информирањето за извршувањето на услугите на физичките лица се врши при издавањето на налогот за плаќање или трансфер на средства во странство.

Во наредниот период НБРМ ќе изврши измени и дополнувања на регулативата од областа на вршење на платен промет со странство со цел целосно инкорпорирање на одредбите од Директивата 97/5/ЕС на Европскиот парламент и Советот на Европската унија од 27.01.1997 година.

2. Дали финансиските институции имаат обврска да ги известуваат своите клиенти за извршените меѓународни дознаки? Ако да, за кои?

НБРМ ги пропишува условите и начинот на вршење на платниот промет со странство, согласно со Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03). За таа цел, НБРМ донесе Одлука за начинот на вршење на платен промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02) и Упатство за начинот на вршење на платниот промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 79/02 и 98/02).

Согласно со точка 5 од Одлуката за начинот на вршење на платен промет со странство, финансиските институции имаат обврска да ги известуваат своите клиенти за пристигнатиот прилив. За извршените меѓународни плаќања, а согласно досегашната банкарска практика, финансиската институција на клиентот му става на располагање извод од сметката, копија од документите за извршеното плаќање и, доколку е договорено, дополнително се доставува копија од SWIFT пораката.

При прилив на средства, клиентот од страна на финансиската институција добива Образец 743 - Извештај за наплата од странство, кој согласно точка 176 од Упатството за начинот на вршење на платниот промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 79/02 и 98/02) ги содржи следните податоци за наплатата:

1. Назив, адреса, матичен број на банката која ја прима - обработува наплатата;
2. Назив, адреса, матичен број на корисникот на наплатата.
3. Бројот под кој налогот е заведен во регистарот на банката;
4. Назив на странска банка;
5. Назив на нерезидент - налогодавач;
6. Назив на странска контокорентна банка;

7. Опис на наплатата од налогот на странската банка (SWIFT порака);
8. Износ во валута и датум на кој е одобрен приливот на сметката на банката во странство или задолжена сметката на нерезидентот кај банката;
9. Износ во странска валута на застапничката провизија и банкарски трошоци, кои се одбиени во странство, ако е тоа наведено во налогот на странската банка;
10. Среден курс кој банката го применува за пресметка и книжење на наплатата и денарска противвредност;
11. Износ на пресметан надомест за услуга кој банката го наплатува од корисникот на наплатата; и
12. Други статистички податоци.

Финансиските институции ги известуваат своите клиенти за извршеното плаќање во странство согласно инструкциите на клиентот доставени со Образец 1450 - Налог за извршување на дознака во странство. Согласно точка 176 од Упатството за начинот на вршење на платниот промет со странство, меѓу другото овој образец содржи: информации за бројот под кој налогот е заведен во регистарот на банката, износот во валута, датумот на извршување на плаќањето и курсот кој го применува банката.

Во наредниот период НБРМ ќе изврши измени и дополнувања на регулативата од областа на вршење на платен промет со странство со цел целосно инкорпорирање на одредбите од Директивата 97/5/ЕС на Европскиот парламент и Советот на Европската унија од 27.01.1997 година.

3. Дали има временско ограничување за извршување на меѓународна дознака? Ако постои колку трае? Дали е предвиден надоместок за клиентот ако тоа не е почитувано?

Временските ограничувања за извршување на меѓународни плаќања се утврдени од страна на НБРМ со Одлуката за начинот на вршење на платен промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 53/02) и Упатството за начинот на вршење на платниот промет со странство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 79/02 и 98/02). Со оваа регулатива постои временско ограничување на извршувањето на меѓународното плаќање, како што е подолу наведено.

Согласно точка 4 и точка 5 од Одлуката, банката преку која е извршена наплатата е должна за пристигнатиот прилив да го извести корисникот на наплатата наведен во налогот, истиот работен ден (доколку условите за исполнување на обврската се стекнати до 10 часот) или најдоцна наредниот работен ден од приемот на покритието (доколку условите се стекнати по 10 часот). Истовремено корисникот на наплатата има обврска во рок од три работни дена да и достави на банката потребни податоци за одобрување на приливот на неговата сметка.

Согласно точка 42 од Упатството, кое е составен дел од Одлуката, банката е должна исправно пополнетиот налог за плаќање во странство да го изврши истиот работен ден (доколку условите за исполнување на обврската се стекнати до 10 часот) или најдоцна наредниот работен ден од приемот на покритието (доколку условите се стекнати по 10 часот).

Не е пропишан посебен надомест за штета на клиентот доколку банката не ги почитува роковите за извршување на платниот налог во странство. Клиентот може да добие надомест преку редовна судска постапка за утврдување на штета.

4. Дали постои некаков надомест за клиентот ако дознаката не е извршена во согласност со неговите упатства?

Во случај кога плаќањето кон странство нема да се изврши согласно со инструкциите на клиентот нема посебни одредби за надомест. Надоместот клиентот може да го надокнади преку редовна судска постапка за утврдување на штета.

НБРМ има посебно одделение за девизна контрола чија задача е перманентно теренско следење на работењето на банките во областа на девизното работење, меѓу кое е и платниот промет со странство. Во случај на непочитување на Актите на НБРМ за платен промет со странство, согласно со член 56, точка 29 од Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03), предвидени се казни за банките, и тоа казна од 250.000 до 300.000 денари за банката и 40.000 до 50.000 денари за одговорното лице во банката.

Од досегашната пракса може да се каже дека нема поплаки до НБРМ од страна на клиентите на банките за дознаки кои не се извршени согласно со нивните упатства.

5. Дали постои можност за решавање на споровите помеѓу клиентите и финансиските институции надвор од судот? Ако постои, објаснете како тоа функционира?

Во составот на Стопанските комори постои Суд на честа како независен орган чија надлежност, состав, организација и финансирање се утврдуваат со акт на комората. Судот на честа се грижи за развивање, остварување и зајакнување на добрите деловни обичаи и деловниот морал. (член 30 и 31 од Закон за стопански комори "Службен весник на Република Македонија" бр. 54/02). Во пракса, ваквата можност досега не е користена од страна на финаниските институции и нивните клиенти.

Во изработка е Закон за медијација која ќе го регулира прашањето за решавање на споровите меѓу субјектите во Република Македонија надвор од судовите, со цел побрзо и поефикасно затварања на проблемите.

6. Кога правно се спроведени налозите за плаќање и преносот на хартиите од вредност? Дали постојат посебни одредби во случај на стечајна постапка или во случај на постоење на инструменти за колатерално осигурување?

Согласно член 23 од Законот за платен промет ("Службен весник на Република Македонија" бр. 32/01, 50/01, 52/01, 103/01, 37/02, 41/02, 61/02 и 42/03) налозите за плаќање во денари, односно плаќањата помеѓу учесниците во платниот промет се сметаат за конечни (правно спроведени) кога резултатот од утврдувањето на обврските кои потекнуваат од овие плаќања носителот на платен промет го порамнува во системот за порамнување во НБРМ. Системот за порамнување во НБРМ - МИПС (Македонски Интербанкарски Платен Систем) работи во реално време во периодот од 7:30 до 17:00 часот. Плаќањата кои се извршуваат во овој систем се конечни веднаш по порамнувањето (кое се одвива во реално време). Трансферите за порамнување на плаќањата од клириншката куќа за плаќања со мали вредности - КИБС се порамнуваат во МИПС во периодот помеѓу 14:30 и 15:30 часот, по што тие се конечни. Трансферите за порамнување на нетирањето на хартиите од вредност се порамнуваат во МИПС во периодот помеѓу 10:00 и 11:00 часот, по што тие се конечни, додека порамнувањето на хартиите од вредност се врши во Централниот Депозитар за Хартии од Вредност. Порамнувањето на хартиите од вредност се врши три дена по тргувањето (T+3).

Во Законот за хартии од вредност ("Службен весник на Република Македонија" бр.63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04) се дефинирани видовите на хартиите од вредност (акција, обврзница, сертификат за депозит, благајнички, комерцијални и државни записи).

Согласно со член 2 од Законот за хартии од вредност, хартиите од вредност се издаваат, пренесуваат и се водат како електронски запис во Централниот депозитар за хартии од вредност, а согласно со член 9 од истиот закон, „Правата и обврските од хартиите од вредност настануваат од моментот на нивното запишување во Централниот Депозитар за хартии од вредност,. Согласно член 137 од Законот за хартии од вредност, правата на имателот од хартијата од вредност, настануваат со запишувањето на хартијата од вредност на сметка на сопственикот во Централниот депозитар за хартии од вредност и се пренесуваат со запишување на хартијата од вредност на сметката на новиот сопственик во Централниот депозитар за

хартии од вредност и правата од хартијата од вредност правно се стекнуваат, ограничуваат или пренесуваат со соодветното запишување во Централниот депозитар за хартии од вредност, ако со закон поинаку не е определено.

Средствата на клиентите на учесниците во Централниот Депозитар за Хартии од Вредност (брокерските куќи и банките кои имаат дозвола за брокерско работење), согласно со член 114 од Законот за хартии од вредност, се чуваат на посебна сметка (во НБРМ) и смеат да се користат само во согласност со договорот на клиентот, а согласно со член 138 од Законот за хартии од вредност, обврските за пренос на хартиите од вредност, настанати врз основа на трансакциите со хартии од вредност, се намируваат со истовремена испорака на хартиите од вредност и плаќањето на цената за хартиите од вредност, согласно DVP принципот - „испорака наспроти плаќање“.

Во постапката за стечај, согласно член 80 од Законот за стечај (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/97, 53/00, 37/02 и 17/04) лице кое врз основа на некое свое стварно или лично право може да докаже дека некој предмет (хартии од вредност) не спаѓа во стечајна маса, не е стечаен доверител. Неговото право на издвојување на предметот ќе се утврдува според правилата што важат за остварување на тие права надвор од стечајната постапка. Меѓутоа, согласно со член 141 од Законот за хартии од вредност, ако се отвори стечај над учесник во ЦДХВ, одредбите од Законот за стечај за „оспорување на минати трансакции,“ нема да важат за трансакции за порамнување кои се извршени од страна на ЦДХВ, согласно со пропишаните акти и процедури.

Согласно член 15 од Законот за договорен залог (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 05/03 и 04/05), правото на невладетелски залог (хартиите од вредност се водат како електронски запис во Централниот депозитар за хартии од вредност, оттука рачниот залог се заснова само во форма на невладетелски залог) се стекнува со склучување на договор за залог, со попис и опис на заложната хартија од вредност и упис на залогот во Заложниот регистар.

III. ПЕРЕЊЕ ПАРИ

1. Со оглед на усогласувањето на Директивата 91/308/ЕЕЗ изменета со Директивата 2001/97/ЕЗ за спречување на користењето на финансискиот систем за перење пари, одговорете на следните прашања:

- a) На кој начин перењето пари се казнува, кои казнени дела се покриени со законот и како е дефинирано перењето пари?**
- b) Кои институции и професии се покриени со вашите законски прописи, во поглед на кои активности?**
- c) На кој начин се проверува интегритетот на институциите и професиите наведени под точка b) и кое тело е надлежно за тоа?**
- d) Кога клиентите и корисници на бенифиции мора да бидат идентификувани и верификувани и кои средства за идентификација се прифатени? Наведете ги попрецизно сите посебни мерки кога отворањето на сметките и извршувањето на трансакциите не е лично.**
- e) Наведете дали штедни книшки на доносител или други хартии од вредност на доносител се дозволени во вашата земја?**
- f) Кога и што точно мора институциите и професиите наведени под точка b) да пријават на Дирекцијата за спречување на перење пари? Дали и надзорните и другите надлежни тела имаат обврска во однос на перењето пари да пријавуваат одредени активности на ова тело? Дали на институциите кои пријавуваат имаат забрана да им јавуваат на клиентите дека одредена информација е пријавена или ќе биде пријавена?**
- g) Дали институциите и професиите под точка b) имаат обврска да водат евиденција? Наведете ја содржината на обврските?**

h) Дали институциите и професиите под точка b) задолжително применуваат интерни постапки и вршат обука на своите вработени на подрачјето на перење пари? Наведете ги мерките.

i) Наведете дали над институциите и професиите под точка b) се врши надзор со оглед на спроведување на обврските наведени во точките c) до h) и во кој обем?

j) На кој начин надлежните тела се должни да даваат повратни информации на институциите и професиите под точка b)?

k) Кои казни се предвидени за кршење на прописите за спречување на перење пари?

a)

Перењето пари и други приноси од казниво дело во македонското законодавство е инкриминирано како посебно кривично дело во член 273 во Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик ("Службен весник на Република Македонија" бр. 19/04).

Со измените се проширува законскиот опис на делото перење пари и други приноси од казниво дело во согласност со *acquis* на ЕУ, односно со Директивата 91/308/ЕЗ изменета со Директивата 2001/97/ЕЗ за спречување на користењето на финансискиот систем за перење на пари и другите меѓународни стандарди.

Имено според член 273 "Перење пари и други приноси од казниво дело" во македонското законодавство како предикативни кривични дела се сметаат сите кривични дела кои генерираат профит ("all crimes" approach).

Перењето пари и други приноси од казниво дело во член 273 од Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик ("Службен весник на Република Македонија" бр. 19/04), е дефинирано на следниот начин:

- "Тој што ќе пушти во оптек, ќе прими, преземе, замени или раситни пари од поголема вредност што ги прибавил од казниво дело или за кои знае дека се прибавени со казниво дело, или со конверзија или пренос на друг начин ќе прикрие дека потекнуваат од таков извор или ќе ја прикрие нивната локација, движење или сопственост, ќе се казни со затвор од една до десет години.
- Со казната од став 1 ќе се казни и тој што ќе продаде, подари или пушти во друг вид промет имот или предмети од поголема вредност прибавени со казниво дело, или ќе купи, ќе прими во залог, или на друг начин ќе прибави, прикрие или протури имот, или предмети за кои знае дека се прибавени со извршување на казниво дело или со фалсификување на исправи, непријавување на факти или на друг начин ќе прикрие дека потекнуваат од таков извор, или ќе ја прикрие нивната локација, движење и сопственост.
- Ако делото од ставовите 1 и 2 е сторено во банкарско, финансиско или друго стопанско работење или ако со разделување на трансакцијата ја избегнува должноста за пријавување во случаите определени со закон, сторителот ќе се казни со затвор најмалку три години.
- Тој што ќе го стори делото од ставовите 1, 2 и 3, а бил должен и можел да знае дека парите, имотот и другата имотна корист или предмети се прибавени со казниво дело, ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.
- Тој што делото од ставовите 1, 2 и 3 ќе го стори како член на група или друго здружение што се занимава со перење пари, противправно прибавување на имот или имотна корист, или со помош на странски банки, финансиски установи или лица, ќе се казни со затвор најмалку пет години.
- Службено лице, одговорно лице во банка, осигурително друштво, друштво што се занимава со приредување на игри на среќа, менувачница, берза или друга финансиска установа, адвокат освен кога постапува како бранител, нотар или друго лице што врши јавни овластувања или работи од јавен интерес, што ќе го овозможи или нема да го пријави

перењето пари, имот или имотна корист, за кое дознало во вршењето на својата функција или должност, ќе се казни со затвор најмалку три години.

- Ако делото од ставот (1) го стори правно лице, ќе се казни со парична казна.
- Парите, незаконски стекнатиот имот, предметите или друг принос од казниво дело ќе се одземат, а ако одземањето не е можно од сторителот ќе се одземе друг имот што одговара на нивната вредност.”

b)

Согласно член 2 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија” број 46/04 - во понатамошниот текст закон), задолжени да превземаат мерки и дејствија за спречување на перење пари се следните субјекти:

- финансиските институции односно правни или физички лица кои извршуваат една или повеќе активности во врска со прибирање на депозити, одобрување кредити, издавање на парични картички, размена на валути, економско-финансиски консалтинг, финансиски лизинг, факторинг, работи во врска со осигурување, работи со хартии од вредност за своја сметка и за сметка на комингентот, чување и управување со пари, хартии од вредност и предмети од благородни метали, и други финансиски активности утврдени со закон како и нивните службени и одговорни лица;
- правни и физички лица кои ги вршат следните активности:
 - дејност на промет со недвижности;
 - ревизија, сметководство и финансиски консалтинг;
 - нотарски, адвокатски и други правни услуги што се однесуваат на: купо-продажба на недвижности или фирми, управување со пари и хартии од вредност, отворање и располагање со банкарски сметки, сефови и други сметки, основање или учество во управувањето или работењето на правни лица, застапување на клиенти во финансиски трансакции и промет со недвижности;
 - дејност на промет со уметнички дела, антиквитети и други предмети за широка потрошувачка од поголема вредност;
 - дејност на промет со акцизни стоки;
 - работи во врска со издавање на платежни и кредитни картички;
 - обработка и промет со благородни метали, скапоцени камења;
 - патнички и туристички агенции и
 - други слични активности со кои се стекнува имот и други видови располагање или управување со пари или имот;
- друштво за приредување игри на среќа(казина и други);
- странски претставништва, подружници, филијали и делови на субјектите, кои се регистрирани во странство и вршат дејност во Република Македонија, како и претставништва, подружници, филијали или делови на субјекти регистрирани во Република Македонија, кои вршат дејност во странска држава и
- здруженија на граѓани и фондации.

Мерките и дејствијата кои произлегуваат од законот, адвокатите и нотарите не се должни да ги превземаат во случаите кога клиентот го застапуваат во судска или друга постапка, согласно член 34 од законот.

c)

Согласно член 38 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија” број 46/04 - во понатамошниот текст закон), надзорот над примената на мерките и дејствијата го вршат следните надзорни тела:

- Народната банка на Република Македонија врз банките, штедилниците, менувачниците и давателите на услуги брз трансфер на пари.;
- Министерството за финансии врз осигурителните друштва;
- Комисијата за хартии од вредност врз берзата, брокерските друштва и инвестиционите фондови;
- Управата за јавни приходи врз другите финансиски институции, друштвата што приредуваат игри на среќа и други правни и физички лица, субјекти на таквите мерки и дејствија и
- Комисии формирани од членови на Коморите на адвокатите и коморите на нотарите, односно другите професионални здруженија на ревизорите, сметководителите и другите лица што самостојно вршат правни и финансиски работи, вршат надзор над адвокатите, нотарите, ревизорите, сметководителите и другите лица што самостојно вршат правни и финансиски работи.

Органите и институциите кои вршат надзор според член 40 став 1 од законот, должни се да ја известат Дирекцијата за спречување на перење пари за поднесеното барање за покренување на прекршочна постапка за сторен прекршок на одредбите од законот, од страна на субјектите над кои вршат надзор.

Од друга страна според член 40 став 2 од законот, Дирекцијата за спречување на перење пари може да поднесе образложено барање до органите и институциите кои вршат надзор за вршење на контрола на одделни субјекти, по кое тие се должни да постапат и за резултатите од извршената контрола да ја известат Дирекцијата за спречување на перење пари.

d)

Идентитетот на клиентите и ополномоштувачите (beneficial owners) се утврдува во следните случаи:

- Кај финансиските институции:
 - пред отварање на сметка или штедна книшка;
 - прием на чување на акции, обврзници или други хартии од вредност;
 - овозможување на користење на сефовите;
 - управување со имотот или ефектуирање или прием на уплата во име на трето лице.
- Кај друштвата за осигурување:
 - кога износот на поединечната или неколку рати на премијата која треба да се плати во период од една година надминува 1.000 ЕУР или
 - кога плаќањето на единствената премија го надминува износот од 2.500 ЕУР.
- Кај друштвата кои вршат менувачки работи и друштвата за вршење услуга на брз трансфер на пари:
 - пред трансакција поголема од 2.500 ЕУР.
- Кај приредувачите на игрите на среќа во играчница (казино):
 - веднаш по влегувањето на клиентот во казиното.

Покрај овие случаи, субјектите се должни да го утврдуваат идентитетот на клиентот и ополномоштувачот (beneficial owner):

- секогаш кога постои основа за сомневање за перење пари;
- при секоја трансакција во износ од 15.000 ЕУР или повеќе без оглед на тоа во каква валута е направена или изразена;

- за неколку поврзани трансакции во износ од 15.000 ЕУР или повеќе во денарска противвредност на денот на вршење на трансакцијата.

Идентитетот на физичкото лице се утврдува со поднесување на оригинален, официјален и важечки документ (лична карта или патна исправа) или заверен препис кај нотар, кој содржи фотографија на лицето. Од документот се утврдува име, презиме, дата на раѓање, место и адреса на живеалиште или пребивалиште, единствен матичен број и број на личната исправа и органот што ја издал.

Идентитетот на странско физичко лице се утврдува врз основа на податоците наведени во неговата патна исправа во оригинал или заверен препис кај нотар.

Идентитетот на правното лице се утврдува со поднесување на оригинал или заверен препис кај нотар од судска регистрација. Од документот се утврдува седиштето и даночниот број на правното лице. Во случај кога клиентот е лице кое не подлежи на судска регистрација, утврдувањето на идентитетот се врши со обезбедување на оригинал или заверен препис кај нотар од документот за негово основање или упис на името, односно називот, адресата или седиштето и дејноста.

Во случај кога физичкото лице со кој се воспоставува деловен однос или се извршува одредена трансакција не е присутно за целите на идентификацијата, субјектите се должни да побараат дополнителни документи за докажување или дополнителни мерки за верификување или потврдување на добиената документација. Доколку овие документи не се обезбедени, субјектите се должни да побараат првото плаќање да се врши преку сметка отворена од клиентот во финансиската институција.

е)

Во Република Македонија согласно Законот за банки ("Службен весник на Република Македонија" бр. 63/00, 103/00, 37/02, 51/03 и 85/03), постојат девизни и денарски штедни книшки кои можат да бидат орочени или по видување. За денарските и девизните штедни влогови на физичките лица, банката во моментот на уплатата издава посебен документ-штедна книшка. Правни лица и добротворни организации не можат да отворат штедни книшки. Во сите случаи на отварање на штедни книшки, согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" број 46/04) и Законот за банки ("Службен весник на Република Македонија" бр. 63/00, 103/00, 37/02, 51/03 и 85/03), клиентот, како и ополномоштувачот мора да се идентификуваат. Нумерирани штедни книшки или штедни книшки под број (анонимни штедни книшки) не постојат.

Хартии од вредност на доносител согласно Законот за хартии од вредност ("Службен весник на Република Македонија" бр. 63/00, 103/00, 34/01, 04/02, 37/02, 31/03, 85/03 и 96/04) не се дозволени. Согласно овој закон хартиите од вредност гласат на име.

ф)

Субјектите наведени во точка б), согласно член 22 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" број 46/04 - во понатамошниот текст закон), се должни до Дирекцијата за спречување на перење пари да достават извештаи за:

- трансакции за кои постои сомневање дека се поврзани со перење пари (во рок од 24 часа согласно член 15 од законот);
- трансакции за кои постои сомневање дека се поврзани со финансирање на тероризам (во рок од 24 часа);
- во случај на готовинска трансакција во износ од 15.000 ЕУР или повеќе (во рок од 3 работни дена);

- во случај на неколку поврзани готовински трансакции во износ од 15.000 ЕУР или повеќе (во рок од 3 работни дена).

Царинската управа согласно член 16 од законот е задолжена до Дирекцијата за спречување на перење пари писмено го пријави внесувањето или изнесувањето на готови пари или хартии од вредност:

- секогаш кога постои основа за сомневање за перење пари или финансирање на тероризам (во рок од 24 часа) и
- чиј износ е над 10.000 ЕУР во денарска противвредност (во рок од три работни дена).

Покрај субјектите од точка б) и Царинската Управа, согласно член 23 од законот писмени извештаи во случај на сомнение за перење пари и финансирање на тероризам до Дирекцијата за спречување на перење пари поднесуваат: супервизиските органи, Министерството за внатрешни работи, Финансиската полиција, Јавното обвинителство, Народната банка на Република Македонија, Државната комисија за спречување на корупцијата и инспекциските органи и другите органи на државната управа.

Членот 21 став 4 од законот, забранува субјектите и вработените во нив да го известат клиентот или трето лице за доставувањето на податоци до Дирекцијата или за други мерки и дејствија што се преземени или ќе се превземат.

g)

Субјектите од точка б), согласно член 20 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија” број 46/04), се должни да ги чуваат најмалку десет години следните податоци за :

- идентитетот на клиентите и трансакциите обезбедени врз основа на закон

Друштвата кои вршат менувачки работи, друштвата за вршење на услуга за брз трансфер на пари и играчниците (казината) се должни податоците да ги чуваат по хронолошки редослед во нумериран регистар, потпишан од овластеното лице на друштвото, најмалку 10 години од последниот заверен податок.

Дирекцијата за спречување на перење пари е должна да ги чува податоците и извештаите што се однесуваат на трансакции и клиенти најмалку десет години од нивниот прием.

h)

Субјектите од точка б) имаат обврска согласно член 33 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело (“Службен весник на Република Македонија” број 46/04), да изготват програми за имплементација на мерките и дејствијата за спречување на перење пари, со кои ќе се обезбеди:

- централизација на податоците за идентитетот на клиентите, носителите на права, ополномоштените, овластените застапници и ополномоштувачите, како и на податоците за сомнителните трансакции;
- именување на одговорни лица кои ќе се грижат за спроведувањето на програмата од раководно ниво, како и во секој организационен дел, за чие именување писмено се известува Дирекцијата;
- план за постојана обука на одговорните лица и другите вработени;
- инструменти за внатрешна проверка на спроведување на мерките и дејствија;
- соработка со Дирекцијата.

Дирекцијата за спречување на перење пари во соработка со Совет на Европа, Германското друштво за техничка помош (ГТЗ) и УСАИД организира обуки за субјектите на кои учествуваат нивните одговорни лица. Стекнатото искуство од семинарите одговорните лица го пренесуваат на останатите вработени во своите институции. Во рамките на ревидираните програми за имплементација на мерките и дејствијата за спречување на перење пари, кои субјектите ги доставија до Дирекцијата, се предвидени интерни обуки за вработените од областа на спречување на перење пари и финансирање на тероризам. За спроведените обуки, теми, содржини, структурата на вработени опфатени со обуката и проблемите со кои се среќаваат во тековното работење субјектите редовно, а најмалку двапати годишно ја известуваат Дирекцијата за спречување на перење пари.

и) Согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" број 46/04- во понатамошниот текст закон), Законот за банки ("Службен весник на Република Македонија" бр. 63/00, 103/00, 37/02, 51/03 и 85/03) и Законот за Народна Банка ("Службен весник на Република Македонија" бр. 03/02, 51/03, 85/03 и 40/04) надзорот над банките, штедилниците, менувачниците и друштвата за вршење на услуга брз трансфер на пари во однос на примената на прописите за спречување на перење пари го врши Народна Банка на Република Македонија. Овој вид на надзор над банките и штедилниците е составен дел на целокупниот непосреден супервизорски надзор на нивното работење кој се спроведува еднаш во 18 месеци. Во случаите на констатирани неусогласености или потреба од верификација на наодите од вонтеренскиот надзор, се врши непосреден делумен надзор на овој сегмент од работењето на банките и штедилниците. Овој вид на надзор се врши по потреба и рокот може да биде пократок од осумнаесет месеци. Контролата на процестот на спречување на перење пари, покрај контрола на спроведување на мерките и дејствијата во законот, опфаќа анализа на политиките, процедурите и практиките на банките и штедилниците за спречување на перење пари, односно целта е да се утврди адекватноста на воспоставениот систем за спречување на перење пари. Покрај овој надзор над банките и штедилниците се спроведува и девизен надзор кој се спроведува над секоја банка и штедилница еднаш годишно.

Надзорот над менувачите и субјектите кои вршат услуга брз трансфер на пари исто така, се спроведува еднаш во осумнаесет месеци кај секој менувач, односно субјект кој врши услуги на брз трансфер на пари.

За сите откриени неправилности или непријавени трансакции при овој надзор Народната Банка ја известува Дирекцијата за спречување на перење пари.

Согласно член 38 од законот, надлежните институции определени во точка с), надзорот го вршат во обем определен со законот.

ј) Согласно член 25 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04) Дирекцијата за спречување на перење пари редовно еднаш годишно ги известува субјектите кои доставуваат податоци за извршени проверки. Во оваа известување Дирекцијата за спречување на перење пари дава пред се статистички податоци за бројот на примени извештаи за трансакции, за колку од пријавените трансакции е спроведена подетална анализа (отворен предмет), колку извештаи за отворените предмети се доставени до истаржните органи на понатамошно постапување и слично.

Ваков feedback Дирекцијата за спречување на перење пари доставува до сите субјекти од точка б) и институции кои доставиле извештај.

к) За кршење на прописите од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04), во членовите 41, 42 и 43 е пропишана парична казна во износ од 250.000,00 до 300.000,00 денари за правно лице, односно од 40.000,00 до 50.000,00 денари за физичко лице и за одговорно лице на правното лице.

Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик ("Службен весник на Република Македонија" бр. 19/2004) во член 273 пропишува и кривична одговорност (казна затвор најмалку три години) за службено лице, одговорно лице во субјектот кое ќе го овозможи или нема да го пријави перењето пари или друг принос од казниво дело за кое дознало во вршењето на својата функција или должност (правното лице во овие случаи се казнува со парична казна).

2. Објаснете го начинот на работа на Дирекцијата за спречување на перење пари, надзорните тела и телата за спроведување на законот со оглед на расположливите ресурси,(персонал и буџет) оперативните овластувања и (меѓу)националната соработка помеѓу надлежните тела како и постигнатите резултати со оглед на бројот на примени пријави за сомнителните трансакции, супервизорски истраги, запленет имот/пресуди.

Дирекцијата за спречување на перење пари е орган во состав на Министерство за финансии. Дирекцијата е формирана во септември 2001 година, врз основа на член 5 од Законот за спречување на перење пари ("Службен весник на Република Македонија" 70/01) и започнува да функционира од 1 март 2002 година, како посредник во размената на информациите меѓу приватниот сектор и државните органи надлежни за гонење на кривичното дело перење пари. Во Дирекцијата како административен модел на Финансиско разузнавачка единица (FIU) работат 8 вработени (колку што е предвидено во систематизација) и се организирани во три одделенија: одделение за аналитика, одделение за сомнителни трансакции и одделение за развој на системот и меѓународна соработка.

- Одделение за аналитика: со тројца вработени, ги прибира информациите кои субјектите (од поглавје 4 оддел III прашање бр. 1 под точка б)) согласно Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04 - во понатамошниот текст закон) ги доставуваат до Дирекцијата. Покрај од субјектите, ова одделение за целите на обезбедување на податоци задолжително соработува со надлежните државни органи инволвирани во системот за спречување на перење пари. Сите податоци без оглед на нивниот извор се обработуваат и анализираат, а потоа се складираат во базата на Дирекцијата. Доколку при анализата за определена трансакција се појави сомнение, од ова одделение извештајот за трансакцијата се доставува до одделението за сомнителни трансакции на подетална обработка. Базата на податоци која постојано се надополнува, претставува основен извор на податоци во работењето на другите две одделенија. Со намера да се дизајнира база која на наједноставен и сигурен начин ќе се изградува, а пребарувањето по различни основи лесно ќе се извршува и ќе има можност графички да ја прикажаува анализата за определени трансакции, Дирекцијата во соработка со Секторот за информатика при Министерство за финансии изгради електронска база на податоци и од 1 октомври 2004 банките започнаа податоците за готовински трансакции над 15.000 ЕУР електронски да ги доставуваат.
- Одделението за сомнителни трансакции: со двајца вработени, постапува по извештаите за сомнителни трансакции кои се доставени од страна на субјектите (од поглавје 4 оддел III прашање бр. 1 под точка б)), од надлежните државни органи и надлежните органи на други држави добиени преку одделението за меѓународна соработка. По добиените сомнителни извештаи ова одделение отвара предмет и спроведува анализа која се состои најнапред во проверка на постоење на податоци во базата на Дирекцијата, потоа со циркулар до сите банки се проверува финансиското работење, од базата на Централниот регистар и судот за регистрација се проверува дали лицето е сопственик или управител во некое трговско друштво, од базата на Централниот Депозитар за хартии од вредност се добиваат податоци за сопственичката структура на трговско друштво, директно од базата на Управа за јавни приходи се проверува деловното работење на лицето, од Царинската управа се добиваат податоци за внесувањето или изнесувањето на готовина или хартии од вредност во РМ, се проверува криминалната историја на лицето од базата во Министерството за внатрешни работи. Спроведувањето на ваква анализа која зависи од случај до случај, неопходно го упатува ова одделение интензивно да соработува со други државни органи, а во случаи на

вклучени лица од други држави потребните податоци се обезбедуваат преку одделението за меѓународна соработка. По известување на субјектите во рамките на претходно водена анализа доколку се утврди потреба, со одлука оваа одделение поднесува иницијатива до надлежниот јавен обвинител за поднесување на предлог за определување на привремени мерки. По спроведената анализа детално објаснета во интересен извештај за сомнителната трансакција, доколку се утврди дека постојат основи за сомневање за сторено кривично дело перење пари или финансирање на тероризам се изготвува и поднесува извештај со мислење до надлежните органи Министерството за внатрешни работи, Финансиската Полиција или Јавното обвинителство.

- Одделение за развој на системот и меѓународна соработка: со двајца вработени, ги следи и проучува законските и подзаконските акти со кои се регулира спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот на национално и меѓународно ниво. Врз основа на позитивното меѓународно искуство, како и врз основа на опсежните анализи предлага закони и подзаконски акти, дава иницијативи за доградување на системот за спречување на перење пари и дава мислења за предлози на закони од значење за спречување на перење пари и спречување на финансирање на тероризам. Во координација со одделението за аналитика пристапува кон изработка на типологиите на перење пари и финансирањето на тероризмот и ги проучува трендовите во спречувањето на перењето пари и финансирањето на тероризмот. На резултатите од целокупната работа во соработка со субјектите (од прашање поглавје 4 оддел III прашање бр. 1 под точка b)) и органите кои вршат надзор (од поглавје 4 оддел III прашање бр. 1 под точка c)) изготвува листи на индикатори за препознавање на сомнителни трансакции. Вториот сегмент од работењето на ова одделение се однесува на размена на податоци со меѓународните органи и органите на одделни земји во врска со откривање и гонење на случаи за перење пари и финансирање на тероризмот и. Податоците и информациите се разменуваат со овластени тела на други држави врз основа на претходно склучени договори, како и врз основа на членството во ЕГМОНТ. Согласно член 27 став 2 од законот Дирекцијата за спречување на перење пари информациите добиени од страна на овластени тела за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот на други држави, по добиена претходна нивна согласност може по потреба да ги разменува со органите надлежни за спроведување на истрага која се води за перење пари и финансирање на тероризам. За да обезбеди билатерална соработка ова одделение е задолжено да изготвува договори кои Дирекцијата за спречување на перење пари ги склучува со надлежните институции на други држави. Ова одделение е задолжено да ги исполува обврските кои произлегуваат за Дирекцијата за спречување на перење пари од членството во меѓународните комитети и тела.

Паралелно со почетокот на своето функционирање, Дирекцијата за спречување на перење пари започна со своите меѓународни активности, пред се преку вклучување во работата на меѓународните тела за борба против перење пари, како што е Комитетот на експерти за евалуација на мерките за спречување на перење пари (MONEYVAL) при Советот на Европа и редовно партиципира и придонесува во неговата работа.

На планот на меѓународната размена на доверливи податоци и информации на билатерално ниво, Дирекцијата за спречување на перење пари досега има потпишано писма за размена на информации и меморандуми за соработка со единиците за спречување на перење пари на Словенија, Хрватска, Бугарија, Србија, Албанија, Романија и Црна Гора.

Фактот што вакви меморандуми најпрво се потпишани токму со овие земји, произлегува од неопходноста да се воспостави и зајакне пред се регионалната соработка, која сметаме дека е од исклучителна важност и која претставува основа за развој на поширока соработка. Врз основа на меморандуми, како и врз основа на принципот на реципроцитет, Дирекцијата соработува и разменува информации со уредите за спречување на перење пари на споменатите држави, за случаи каде.

Дирекцијата за спречување на перење пари од јуни 2004 година е членка на EGMONT групата.

Од посебно значење за меѓународната соработка на Дирекцијата за спречување на перење пари е членството во ЕГМОНТ Групата (на 12-тото Пленарно Собрание кое се одржа во периодот од 23-25.06.2004).

Во своето досегашно работење Дирекцијата за спречување на перење пари има воспоставено соработка со сите надлежни органи, со кои што разменува податоци и информации кои се однесуваат на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам. Согласно законот, за извршување на своите надлежности, Дирекцијата за спречување на перење пари може да бара податоци и документација од државните органи, кои пак во случај на сомнение за перење пари и финансирање на тероризам може да поднесат писмен извештај до Дирекцијата за спречување на перење пари според член 23 од законот. Исто така, согласно член 28 од законот, Дирекцијата за спречување на перење пари има овластување да изготви и да поднесе извештај со нејзино мислење до надлежните државни органи секогаш кога постои основано сомневање за сторено кривично дело перење пари или финансирање на тероризам, а врз основа на извршената анализа на сомнителните случаи, по што овие органи одлучуваат дали ќе покренат кривична постапка.

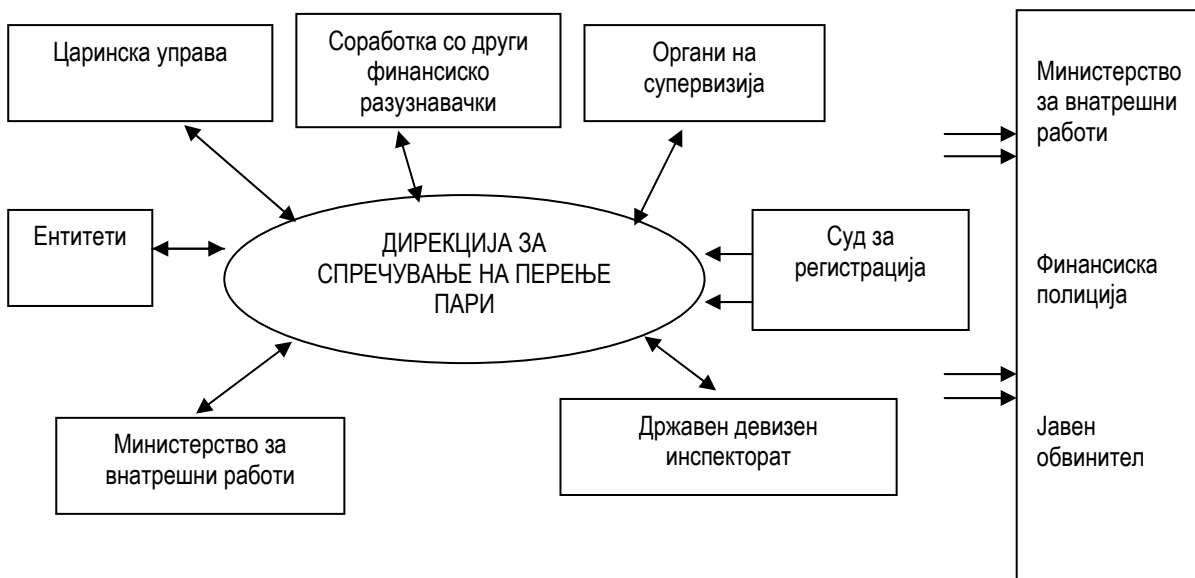
Регулаторните, надзорните и супервизорските тела ги следат и препознаваат можните случаи на перење пари и финансирање на тероризам и превземаат потребни мерки и дејствија согласно од законот, и за тоа навремено ја известуваат Дирекцијата за спречување на перење пари.

Во рамките на членовите 29, 30, 31 и 32 од законот предвидени се и привремени мерки (provisional measures) што се состојат во запирање на трансакцијата за која постојат основи за сомневање за перење пари или финансирање на тероризам и привремена заплена на парите или имотот. При постоење на основано сомневање за сторено кривично дело перење пари или финансирање на тероризам, Дирекцијата за спречување на перење пари најдоцна во рок од 24 часа од сознанието дека трансакцијата е во тек има право да поднесе до надлежниот јавен обвинител иницијатива за поднесување предлог за определување на привремени мерки. Надлежниот јавен обвинител, ја разгледува иницијативата за поднесување предлог за определување на привремени мерки, поднесена од страна на Дирекцијата за спречување на перење пари, и доколку утврди дека е основана, во рок од 24 часа од приемот на иницијативата доставува предлог за определување на привремени мерки до истражниот судија на надлежниот основен суд. Истражниот судија на надлежниот основен суд исто така во рок од 24 часа од приемот на предлогот поднесен од страна на јавниот обвинител, должен е да донесе решение и да го достави до надлежниот јавен обвинител. За донесеното решение од страна на истражниот судија на надлежниот основен суд, јавниот обвинител е должен да ја известува Дирекцијата за спречување на перење пари.

Во рамките на соработката помеѓу Дирекцијата за спречување на перење пари и другите надлежни органи во тек е потпишување на Протоколи за соработка и меѓусебна размена на податоци помеѓу Дирекцијата за спречување на перење пари и Министерството за внатрешни работи (одделот за криминалистичка полиција), Царинската Управа и Управата за јавни приходи. Соработката и размената на податоци ќе се одвива преку офицери за врска (одговорни лица вработени во овие институции), со што ќе се овозможи поголема безбедност и доверливост на податоците. Овие протоколи исто така ќе овозможат да се забрза процедурата за доставување на податоци и информации помеѓу институциите, што често пати поради комплексноста на случаите може да има пресудно значење. Исто така со овие Протоколи точно ќе се прецизира кои податоци и информации институциите ќе можат да ги разменуваат меѓусебно, како и координирање на активностите и надлежностите помеѓу истите. Со цел поефикасно извршување на своите надлежности, Дирекцијата за спречување на перење пари има потреба од електронски пристап до базите на податоци на институциите со кои се планира да се потпишат Протоколи за соработка, со што ќе се забрза постапката за прибирање на податоци во рамки на анализата и обработката на извештаите и нивно понатамошно проследување до истражните органи (МВР, ЈО, ФП). Со пристапот до овие бази на податоци, Дирекцијата за спречување на перење пари ќе може веднаш да го утврди идентитетот на некое лице за кое таа се сомнева дека е вклучено во некоја сомнителна

трансакција, дали тоа лице се јавува во евиденцијата на Царинската управа како увозник или извозник на одредени добра или има извршено пренос на готовина преку царинската линија на РМ, дали тоа лице навремено ги исполнува своите даночни обврски према државата и дали против него е поднесена некоја кривична пријава.

Заради изготвување, разработување и развивање на заеднички стандарди за прибирање и обработка на информациите што се однесуваат на откривање и спречување на перење пари или финансирање на тероризам, Дирекцијата за спречување на перење пари во соработка со надлежните органи изготви Национална стратегија за спречување на перење пари и финансирање на тероризам. Постојните структури за сузбивањето на перењето пари се опишани во прашањето 18, оддел I, поглавје 24. (види 24_I_18)

Законот за спречување на перење пари од 2001 година започна да се имплементира на 1 март 2002, од кога и Дирекцијата стана оперативна, во периодот од 1 март 2002 година до 1 октомври 2004 година до Дирекцијата се доставени вкупно 54.216 извештаи, и тоа:

- 52.054 Извештаи за готовински трансакции над 20.000 ЕУР или 15.000 ЕУР (од кои 8.588 се извештаи за готовински трансакции над 15.000 ЕУР);
- 2.122 Извештаи од Царинската управа за внесување на готови пари преку царинската линија на Република Македонија во износ над 10.000 ЕУР и
- 40 Извештаи за сомнителни трансакции.

Дирекцијата од анализираните извештаите има утврдено постоење на основи на сомневање за можен случај на перење пари кај 12 предмети од кои единаесет случаи се комплетирани и доставени до Министерството за внатрешни работи и еден до Финансиската полиција, заради понатамошна истрага и постапување.

Спречувањето на перењето пари во рамките на Министерството за внатрешни работи е во надлежност на Секторот за организиран криминал, односно Одделението за превенција и контрола на економското и финансиското криминал, корупција и криумчарење. Работните задачи од оваа област ги извршуваат 2 инспектори, кои остваруваат интензивна соработка со Дирекцијата за спречување на перење пари и вршат взаемно координирање на активностите и размена на информации и сознанија за основи на сомневање за извршени сомнителни трансакции и перење на пари.

Во рамките на Републичкото јавно обвинителство со Законот за јавно обвинителство ("Службен весник на Република Македонија" бр. 38/04) е формирано на Одделение за гонење

на сторители на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупцијата. Надлежностите на ова одделение на територијата на Р. Македонија ќе ги извршуваат 10 обвинители. Одделението постапува по кривични дела извршени од организирана група од најмалку три лица, која дејствува со цел да оствари непосредна или посредна финансиска корист или друг вид на материјална корист и која ќе изврши едно или повеќе кривични дела како и за други кривични дела за кои со закон е пропишана казна затвор во траење најмалку четири години, вклучувајќи го и перењето пари.

Во рамки на судовите во тек е специјализација и обучување на избрани судии во подрачјето на борба против организираниот криминал.

Од табелата може да се видат статистичките податоци за бројот на кривични пријави, истраги, обвинителни акти и пресуди за кривичното дело перење пари.

година	кривични пријави	истраги	обвинителни акти	пресуди
1997	1	1	0	0
1998	0	0	0	0
1999	1	1	0	0
2000	0	0	0	0
2001	0	0	0	0
2002	0	0	0	0
2003	0	0	0	0
2004	1	1	0	0
вкупно	3	3	0	0

3. Наведете во која мерка сте ги спровеле 40-те препораки кои ги даде ФАТФ (Работната група за финансиско работење) во врска со перењето пари и 8-те посебни препораки на оваа група за финансирање на терористи.

40-те препораки кои ги даде ФАТФ во врска со перењето пари и 8-те специјални препораки на ФАТФ за финансирање на тероризам целосно се имплементирани во законите: Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04), Кривичниот Законик на РМ ("Службен весник на Република Македонија" бр. 37/96, 80/99, 04/02, 43/03 и 19/04), Законот за кривична постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр. 15/97, 44/02, 74/04), Законот за банките ("Службен весник на Република Македонија" бр. 63/00, 103/00, 37/02, 51/03 и 85/03), Законот за вршење услуги на брз трансфер на пари ("Службен весник на Република Македонија" бр. 77/03), Законот за девизно работење ("Службен весник на Република Македонија" бр. 34/01, 49/01, 103/01 и 51/03).

Досега во Р. Македонија се спроведени повеќе евалуации за усогласеноста на релевантното законодавство со 40-те препораки на ФАТФ, 8-те специјални препораки на ФАТФ и другите меѓународни стандарди. Последната евалуација е извршена од страна на експерти од FSAP-мисијата на Светска Банка и ММФ во април 2003 година. Генерална отцена на мисијата е дека Р. Македонија има превземено значајни чекори во насока на изградување на правна рамка за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот. Р. Македонија ги има потпишано и ратификувано 1988 UN Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances- the Vienna Convention (Р. Македонија е членка со сукцесија од 1991, Закон за ратификација "Службен лист на СФРЈ" бр. 14/90), 1990 Convention on laundering, search, seizure and confiscation of the proceeds from crime- Strasbourg Convention CETS 141 ("Службен весник на Република Македонија" бр. 58/99), 1999 UN International Convention for the suppression of the financing of terrorism ("Службен весник на Република Македонија" бр. 30/04) and 2000 UN Convention against transnational organized crime- Palermo Convention ("Службен весник на Република Македонија" бр. 70/04). Р. Македонија е во процес на имплементација на UN Resolution on prevention and suppression of the financing of terrorist acts.

Најголем дел од препораките на FSAP мисијата се исполнети:

- усвоени се Измените на Законот за кривична постапка ("Службен весник на Република Македонија" бр. 74/04) со кои се дозволува употребата на специјалните истражни мерки со член 142-б, како и привремено замрзнување/ заплена на имот член 203-а;
- Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело ("Службен весник на Република Македонија" бр. 46/04) точно е определено кој орган врши супервизија точно над кои субјекти со член 38, попрецизно се определени субјектите со член 2 и мерките и дејствијата кои треба да ги превземаат за спречување на перење пари со член 5, се пропишува обврска за известување за трансакции за кои постои сомневање дека се поврзани со финансирање на тероризам со член 15, воспоставена е надлежност на Дирекцијата привремено во рок од 72 часа да ја одлага трансакцијата и да превземе потребни дејствија со членовите 29, 30, 31 и 32.
- изготвена е листа на индикатори за препознавање на сомнителни трансакции и Национална стратегија за борба против перењето пари и финансирањето на тероризмот;
- со измените во Кривичниот Законик ("Службен весник на Република Македонија" број 37/96, 80/99, 4/02, 43/03 и 19/04) со член 273 кривичното дело перење пари е усогласено со основните елементи на меѓународните конвенции и воспоставена е кривична одговорност на правните лица, а исто така со член 394-а став 2 финансирањето на теоризмот е инкриминирано.